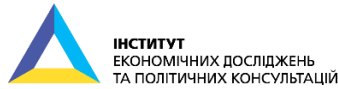

Нове щомісячне опитування підприємств

Випуск 13. (05.2023)
Український бізнес під час війни

Виконавець проекту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Фінансова підтримка:

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу

Міжнародний фонд «Відродження»

Atlas Network

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проекту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Публікацію підготовлено в рамках проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Її зміст є виключно відповідальністю ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу, МФ «Відродження» чи ATLAS Network.

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»,

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.ua

www.ier.com.ua

[Facebook ІЕД](#)

[Facebook За чесну та прозору митницю](#)

[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ «УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Шановні пані та панове, представляємо Вашій увазі **тринадцятий випуск** щомісячного опитування керівників підприємств «Український бізнес під час війни».

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводить щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування підприємств складається з двох частин – регулярної та спеціальної.

Регулярно респонденти дають відповіді на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників. Мова йде про динаміку випуску (виробництво), реалізації (продажі), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на пів року також у фокусі нашої уваги. У цій частині опитування використано методологію кон'юнктурних опитувань, гармонізовану відповідно до вимог Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys (BCS). Там, де можливо, ми будемо порівнювати дані з даними щоквартального опитування підприємств «Ділова думка», які проводяться з 1998 року.

Спеціальна частина щомісячного опитування підприємств присвячена впливу війни на виробничу діяльність підприємств та експорт, оцінкам державної політики з підтримки бізнесу. У випуску використано галузевий вимір в аналізі даних.

Щомісячне опитування керівників підприємств відбувається в рамках зміни дії проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Щомісячні тенденції буде презентовано в таких звітах, як цей. Щоквартальні тенденції будуть оприлюднюватися й надалі у звітах «Ділова думка: промисловість», які випускає ІЕД із липня 2002 року.

Ми вдячні аналітичній системі YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>) за можливість використання даних для формування панельної вибірки.

Зміст

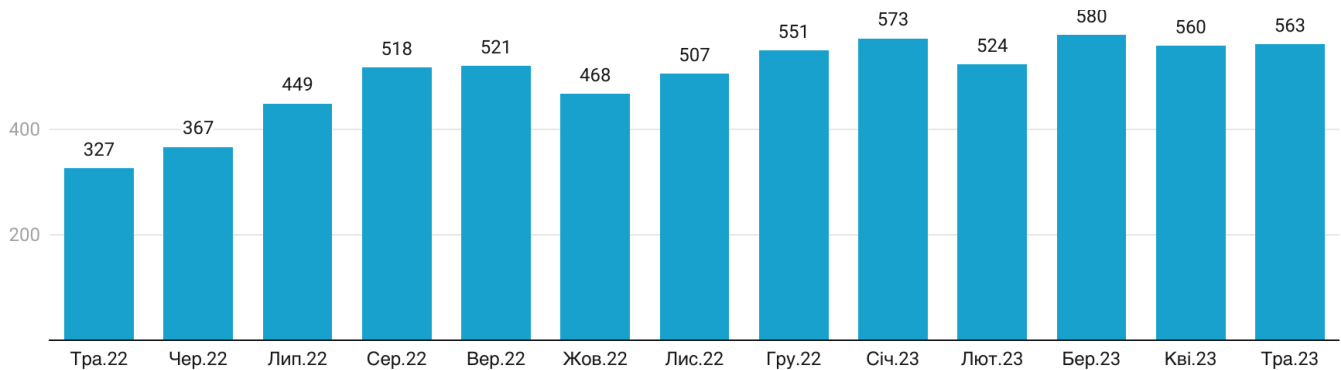
ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ	5
СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ	7
ПОКАЗНИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ НА ПІВ РОКУ	10
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ	10
ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ.....	10
ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ.....	11
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	12
НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ	13
Піврічні очікування	13
Тримісячні очікування	14
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ.....	15
ВИРОБНИЦТВО	15
Зміни щодо попереднього місяця.....	15
Очікування щодо змін виробництва	15
ПРОДАЖІ.....	16
Зміни щодо попереднього місяця.....	16
Очікувані зміни продажів.....	16
ЕКСПОРТ.....	17
Зміни щодо попереднього місяця.....	17
Очікувані зміни експорту.....	17
ЗАПАСИ СИРОВИНИ	18
Зміни щодо попереднього місяця.....	18
Очікувані зміни запасів сировини	18
ЗАПАСИ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	19
Зміни щодо попереднього місяця.....	19
Очікувані запаси готової продукції.....	19
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ.....	20
Зміни щодо попереднього місяця.....	20
Очікувані зміни нових замовлень	20
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ.....	21
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ.....	21
Забезпеченість замовленнями наперед.....	21
ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ.....	22

Зміни щодо попереднього місяця.....	22
Очікувані зміни дебіторської заборгованості.....	22
КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ	23
Зміни щодо попереднього місяця.....	23
Очікувані зміни кредиторської заборгованості.....	23
ПОДАТКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ	24
Зміни щодо попереднього місяця.....	24
Очікувані зміни податкової заборгованості	24
КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ	25
Зміни щодо попереднього місяця.....	25
Очікувані зміни кількості працівників	25
ПРАЦІВНИКИ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ	26
Зміни щодо попереднього місяця.....	26
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	27
КВАЛІФІКОВАНІ ТА НЕКВАЛІФІКОВАНІ ПРАЦІВНИКИ	27
Кваліфіковані працівники.....	28
Некваліфіковані працівники	28
СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ	29
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА.....	29
Проблеми ведення бізнесу під час війни	29
Вплив війни на завантаження виробничих потужностей/обсяги виробництва.....	31
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	33
Основні напрямки експорту	36
Кількість торговельних партнерів.....	37
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА.....	38
Оцінка державної політики з підтримки бізнесу	38
МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ.....	40
ВИБІРКА.....	40
Додаток 1. Вибрані результати опитування в цифрах	41

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ

Кого ми опитуємо? У цьому опитуванні використано панельну вибірку, тобто ми опитуємо одні й ті ж суб'єкти підприємницької діяльності. Побудова такої вибірки вимагає часу. Під час тринадцятої хвили опитування отримано відповіді від 563-х респондентів.

Рис. 1. Кількість опитаних підприємств

Серед опитаних переважно промислові підприємства (94%), розташовані в 22-х із 27-ми регіонів України, зокрема у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській, Харківській областях та в місті Києві. Серед опитаних представлено підприємства всіх розмірів за кількістю працівників.

Рис. 2. Кількість опитаних підприємств за розмірами

	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23
Мікро	50	64	55	49	53	58	67	59	64	57	61
Малі	128	142	138	133	138	156	161	158	189	180	171
Середні	169	183	191	172	203	214	212	190	208	214	212
Великі	102	129	137	114	113	123	133	117	119	109	119

Як ми збираємо дані? Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані до онлайн-форми.

Як обраховуються наші показники? Усі показники обраховуються за єдиною методологією. Для показників економічних тенденцій та очікувань ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0 — якщо він не змінився і -1 — якщо зменшився. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів звітували про його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, у яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, у яких виробництво скоротилось. Кожний індекс більший за +0,05 або менший за -0,05 є статистично значущим і відрізняється від нуля з імовірністю помилки 5%.

Як «читати» наші показники? Наші показники називаються «індексами», що є синонімом термінів «балансовий індекс», «балансовий показник». Усі індекси є різницею між частками респондентів, що звітували про зменшення, та тими, що звітували про збільшення показника. Чим більше значення індексу, тим більші темпи зростання показника, чим менше значення індексу, тим більші темпи падіння показника.

Для більшості показників більше значення індексу означає позитивну тенденцію, винятком є показники заборгованостей, кількості працівників у вимушених відпустках та труднощі з пошуком персоналу. Тут усе навпаки: чим більше індекс, тим більші темпи зростання заборгованостей, збільшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це погано), а чим менше індекс, тим більші темпи скорочення заборгованостей, зменшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це добре).

Коли проводилось опитування Польовий етап тринадцятої хвилі тривав із 16 травня до 31 травня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в травні 2023 року із квітнем 2023 року, оцінювали стан того чи іншого показника на момент проведення опитування (травень 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 – 3 чи 6 місяців, залежно від питання. В окремих питаннях, де це було зазначено, результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ

На тлі військової ескалації оптимізм бізнесу залишається досить високим, тоді як тривале майбутнє залишається невизначеним. Оцінки поточної фінансово-економічної ситуації на підприємстві незначним чином погіршились, а оцінки загальноекономічної ситуації в країні та очікування на майбутнє залишилися без змін. Водночас невизначеність у 6-ти та 3-місячній перспективі знижується вже кілька місяців поспіль. Окрім цього, дворічні плани залишаються для бізнесу туманними: невизначеність залишається високою, і, також, зросла частка підприємств, що не планують змін на таку далеку перспективу. Із посиленням ракетних атак знову дещо збільшилась важливість для ведення бізнесу перешкод «небезпечно працювати» та «перебої з електропостачанням». Експортна активність залишається без суттєвих змін, що свідчить про певну стагнацію відновлення експорту. Головним викликом для експортерів залишаються логістичні проблеми. Оцінки економічної політики в більшості випадків нейтральні й не змінюються.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

- У травні 2023 року порівняно з квітнем ІНДЕКС ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ зменшився з -0,02 до -0,07.
- Очікування підприємств щодо змін фінансово-економічної ситуації в півріччій перспективі, залишаючись досить оптимістичними, поступово погіршуються два місяці поспіль. Показник зменшився з 0,46 до 0,43.
- У травні значення ІНДЕКСУ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА залишилось майже без змін (-0,08 проти -0,07 у квітні).
- Очікування щодо змін загальноекономічного середовища через пів року не змінились, ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА становить 0,43, як і минулого місяця.
- Дворічні очікування щодо перспектив розширення ділової активності також залишилися без суттєвих зрушень. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ в перспективі двох років у травні незначним чином зменшилось, із 0,23 до 0,21.
- Рівень невизначеності у дворічній перспективі вже кілька місяців майже незмінний, а для піврічної та тримісячної перспективи фіксується поступове зменшення значення.

ВИРОБНИЦТВО

- У травні 2023 року ІНДЕКС ЗМІН У ВИРОБНИЦТВІ зменшився з 0,24 до 0,20. Це сталося через незначне збільшення частки тих підприємств, на яких виробництво скорочувалось, тоді як частка підприємств, що збільшували виробництво, майже не змінилась.
- Очікування підприємств на наступні три місяці високі, та після незначного зменшення минулого місяця значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА дещо збільшилось, із 0,45 до 0,47.

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

- Темпи зростання продажів та збільшення кількості нових замовлень дещо уповільнились. Зменшилось як значення ІНДЕКСУ ЗМІН РЕАЛІЗАЦІЇ (із 0,23 у квітні до 0,20 у травні), так і значення ІНДЕКСУ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ (із 0,23 до 0,18).
- Очікування підприємств щодо попиту на наступні три місяці залишилися без істотних змін. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПРОДАЖІВ становить 0,48 (було 0,46), а значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ, як і минулого місяця, становить 0,45.

ЗАБОРГОВАНOSTІ

- У травні порівняно з квітнем 2023 року покращились показники дебіторської та кредиторської заборгованостей, тоді як показник податкової заборгованості залишився майже без змін. Значення дебіторської заборгованості зменшилось із -0,20 до -0,26, а показник кредиторської заборгованості зменшився з -0,24 до -0,26. Показник податкової заборгованості становить -0,25 (минулого місяця був -0,26).
- У тримісячній перспективі не очікується істотних змін. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ не змінився та становить -0,32, ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

також не змінився з минулого місяця (-0,33), показник податкової заборгованості несуттєво збільшився, із -0,30 до -0,28.

ЗАЙНЯТИСТЬ

- Темпи скорочення зайнятості на підприємствах залишаються без істотних змін, хоча й дещо прискорились, Індекс змін зайнятості збільшився з -0,07 до -0,03.
- У наступні три місяці підприємства не очікують зрушень, Індекс очікуваних змін становить 0,03 (був 0,04).
- Темпи скорочення кількості працівників у вимушених відпустках уповільнились, Індекс залишився майже незмінним (-0,22 у травні проти -0,23 у квітні); у перспективі трьох місяців підприємства не планують щось міняти, Індекс становить -0,25 (два місяці поспіль значення індексу було -0,26).
- Після суттєвого збільшення труднощів пошуку працівників різної кваліфікації у квітні, у травні значення відповідного індексу для кваліфікованих працівників незначним чином зменшилось, із 0,25 до 0,21, а показник труднощів пошуку некваліфікованих працівників не змінився та становить 0,11.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЗАМОВЛЕННЯМИ

- У травні 2023 року портфель замовлень для опитаних підприємств зменшився: уперше за 5 місяців 2023 року середній термін нових замовлень знизився до 2 місяців (медіана).
- Частка підприємств, які мають замовлення на термін лише до 2 місяців, зросла з 44% у квітні 2023 року до 52% у травні 2023 року.

ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

- Зростання цін на сировину і товари залишається на основній позиції серед перешкод для бізнесу, пов'язаних із війною, незважаючи на зменшення значення цього показника.
- Логістичні проблеми також втримали друге місце, хоча абсолютне значення цієї перешкоди знизилось.
- Важливість перебоїв з електропостачанням та небезпеки для роботи як перешкод дещо зросла після того, як у травні збільшилася інтенсивність російських ракетних ударів.
- 1/3 респондентів відчували брак кадрів. Важливість цієї перешкоди залишається без суттєвих змін.

ЗАВАНТАЖЕНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ У ПЕРІОД ВІЙНИ

- У травні 2023 року зафіксовано один із найвищих рівнів завантаження виробничих потужностей за весь час опитування. Сумарна частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, становила 57%, - майже на рівні рекордного квітня 2023 року (58%).
- Незважаючи на виклики війни, лише 2% опитаних підприємств повідомили, що припинили свою діяльність упродовж війни. Також лише 2% підприємств працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва.
- Середній бізнес найкраще підтримує виробництво: майже на повну та повну потужність бізнес працює порівняно з довоєнним періодом – 68% у травні (також 68% у квітні), що є найвищим показником від самого початку опитування.
- Харчова галузь залишається лідером відновлення промисловості. У травні 73% підприємств харчової галузі працювали майже на повну та повну потужність, що є повторенням найвищого показника для галузі за період спостереження у квітні (також 73%). У легкій промисловості зафіксовано зменшення завантаження потужностей – зі 65% у квітні до 55% у травні.
- Складна ситуація залишається в металургії та металообробці, де лише 29% підприємств працюють на майже повну та повну потужність (20% у квітні).

ПІДПРИЄМСТВА-ЕКСПОРТЕРИ

- У травні 63% опитаних повідомили, що були експортерами до війни, продовжували експорт під час війни або ж розпочали експорт під час війни вперше.

- Більшості бізнесу вдалося налагодити експорт в умовах війни. 80% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців (87% у березні та 84% у квітні).
- Частина бізнесу не може побороти нові виклики для експортної діяльності. 19% підприємств експортували до початку війни, але не змогли відновити експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Подібні результати свідчать про стагнацію відновлення експортної діяльності.
- Тільки незначна частка підприємств змогла вперше розпочати експорт. 1% підприємств серед усіх експортерів уперше розпочав експортувати саме під час війни (упродовж останніх 12-ти місяців).
- Серед мікробізнесу - 44% підприємств, які експортували до війни, але не мали експортної діяльності впродовж останніх 12-ти місяців.
- Найбільш складна ситуація з відновленням експорту в галузі виробництва будівельних матеріалів. Зокрема, 46% підприємств галузі експортували до війни, але не мали експорту за останні 12 місяців.
- Найкраща ситуація склалася в хімічній промисловості, у якій усі підприємства мали експорт упродовж останніх 12-ти місяців.
- У травні сповільнилося відновлення обсягів експорту. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ зменшилося з 0,11 до 0,06. Частка підприємств, у яких обсяги експорту скоротились, дещо зросла (із 17,9% у квітні до 19,8% у травні), водночас, частка підприємств, які збільшували обсяги експорту, майже не змінилася (24,0% у травні проти 24,5% у квітні).
- Головними перешкодами для експортерів у травні 2023 року були логістичні проблеми (черги на західних кордонах України, неможливість експорту морем, брак залізничних вагонів/вантажівок/водіїв) та складні митні формальності.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

- У травні 2023 року позитивні оцінки державної політики щодо підтримки бізнесу дещо зросли до 16%, натомість відсоток негативних оцінок не змінився - 11%.
- Як і раніше, бізнес переважно нейтрально оцінює державну політику щодо підтримки бізнесу - 60% опитаних.

ПОКАЗНИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ НА ПІВ РОКУ

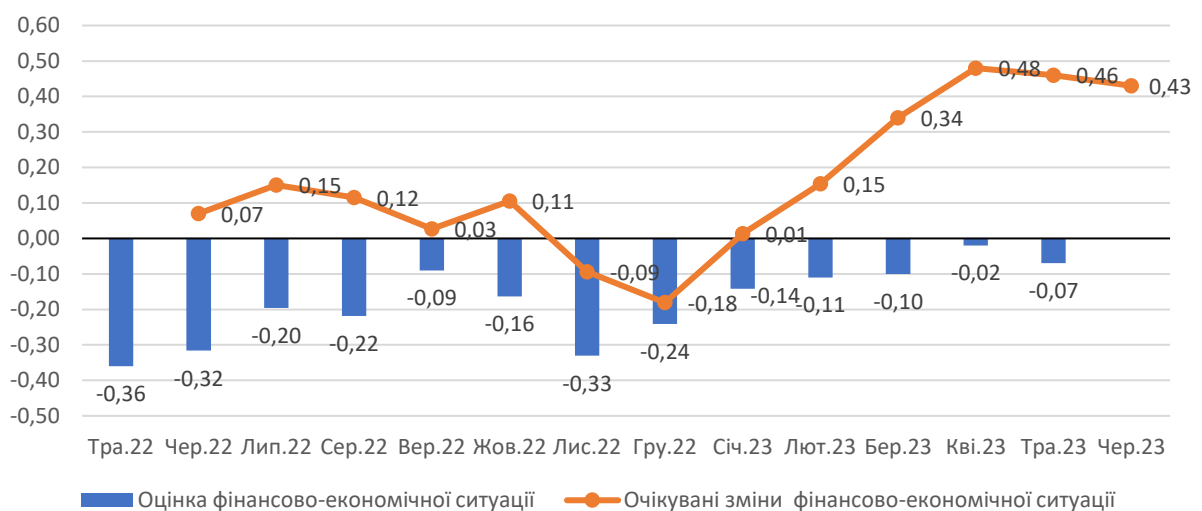
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У травні 2023 року перервалась п'ятимісячна тенденція до поступового покращення показників. У квітні значення ІНДЕКСУ ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ, хоча і незначним чином, проте все ж зменшилось із -0,02 до -0,07. Частка опитаних, що оцінили поточну фінансово-економічну ситуацію на підприємстві як погану, збільшилась із 13,0% до 16,3%. Водночас, зменшились як частка тих, хто позитивно оцінює ситуацію на підприємстві (незначним чином, із 7,8% до 6,6%), так і частка тих, хто вважає фінансово-економічну ситуацію на підприємстві задовільною (із 79,2% до 77,0%).

Очікування на перспективу протягом шести місяців, залишаючись одними з найвищих за весь період опитування, поступово зменшуються, значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ зменшилось із 0,46 до 0,43, хоча це не можна вважати статистично значущою зміною. Це відбулось через більш істотні зміни в частці «оптимістів» та тих, хто вважає, що нічого не зміниться. Зміни в частці «песимістів» є незначними (із 3,2% до 2,6), а частка «оптимістів» зменшилась із 50,1% до 45,7%. Частка тих, хто не очікує жодних змін, збільшилась із 46,6% до 51,6%.

Частка опитаних, що не змогли дати прогноз щодо змін фінансово-економічної ситуації на підприємстві на піврічну перспективу, поступово зменшується вже кілька місяців поспіль та становить 18,3% (була 20,7%).

Рис. 3. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві, індекси

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ

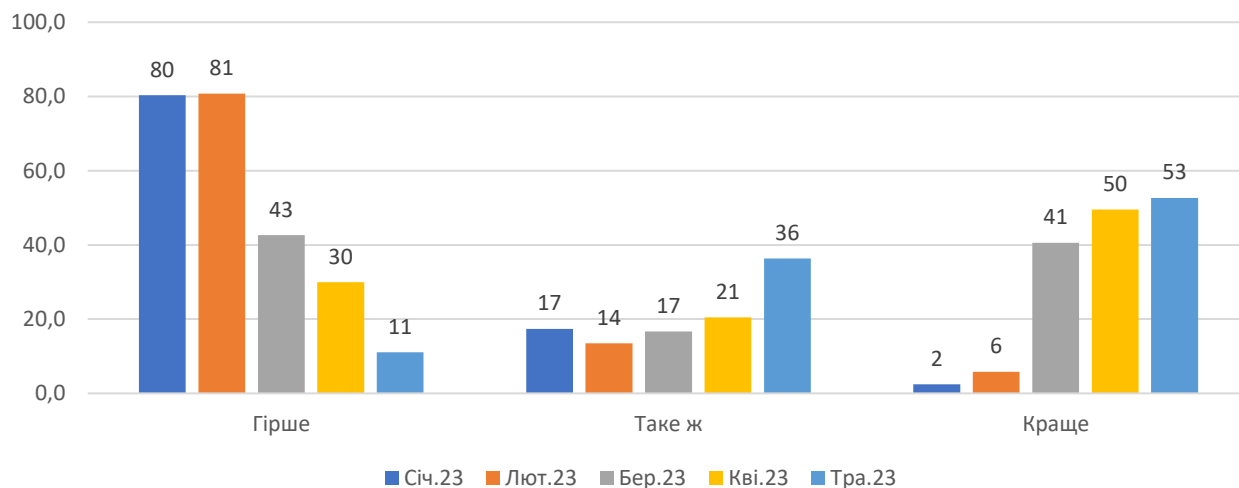
Порівняння фінансово-економічної ситуації на підприємстві з аналогічним періодом минулого року свідчить про істотне покращення ситуації. Значення ІНДЕКСУ ОЦІНКИ ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ (з року в рік) у травні збільшилось удвічі, із 0,23 до 0,43. Це відбулось через значне зменшення частки тих, для кого ситуація є гіршою, водночас зміни в частці тих, для кого ситуація стала кращою, є менш істотними. У відсотковому розподілі частка опитаних, які вказали на погіршення ситуації, зменшилась із 30,0% до 11,0%. Водночас, частка опитаних, у яких ситуація покращилась, збільшилась із 49,5% до 52,7%. Частка тих, хто вважає, що в порівнянні з минулим роком нічого не змінилось, збільшилась із 20,5% до 36,3%.

Розмір. Оцінки фінансово-економічної ситуації залежать від розміру підприємства. Найкраще в порівнянні з минулим роком себе почувають малі підприємства, показник яких становить 0,48. Показник середніх та великих підприємств є дещо нижчим та однаковим і становить 0,43. Показник мікропідприємств є найгіршим (0,17).

Регіон. У регіональному розподілі найвищий показник мають Тернопільська та Полтавська області (по 1,00 для кожної), а також Львівська (0,89) та Одеська (0,84) області. Показник Хмельницької, Дніпропетровської та Кіровоградської областей дорівнює нулю. Найнижчий показник у Житомирській області, він єдиний має від'ємне значення (-0,05).

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу зафіксовано для поліграфії (0,67), легкої промисловості (0,49). Найгірші показники для металообробки (0,25) та машинобудування (0,06).

Рис. 4. Як Ви оцінюєте фінансово-економічну ситуацію на підприємстві в порівнянні з минулим роком?, %опитаних

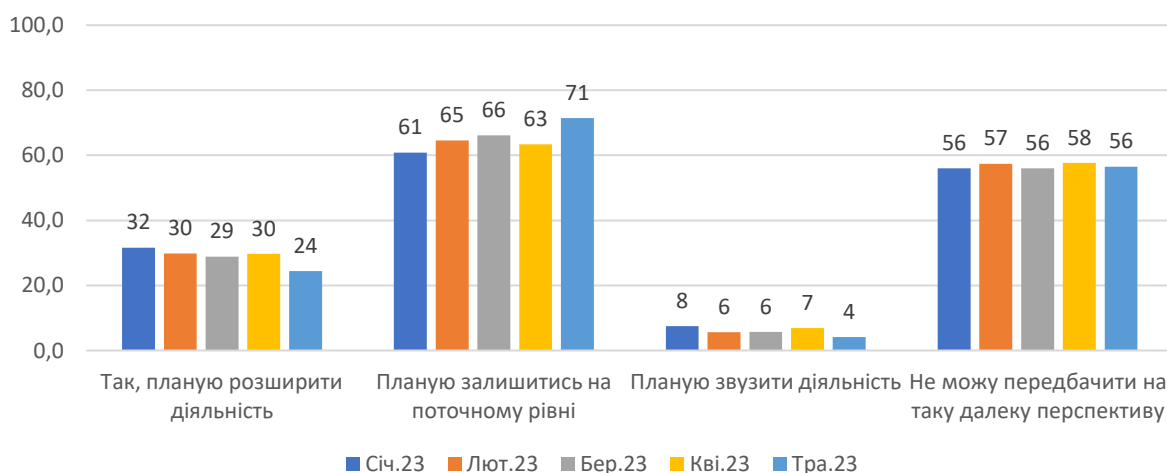

ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ

Очікування щодо ділової активності на наступні пів року три місяці поспіль залишаються без істотних змін. Індекс очікуваних змін ділової активності в перспективі двох років у травні становить 0,21 (був 0,23 у квітні та березні). Водночас, відбулись деякі зміни у відсотковому розподілі. Зменшився як відсоток тих, хто планує розширювати діяльність у наступні два роки (із 29,7% до 24,4%), так і відсоток тих, хто планує звужити діяльність, у березні він становив (із 6,9% до 4,1%). Водночас, частка тих, хто планує залишитись на поточному рівні, значно збільшилась, із 63,4% до 71,4%.

Важливо зазначити, що відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на таку далеку перспективу, усе ще залишається без істотних змін та становить 56,5% (було 57,7%).

Рис. 5. Чи плануєте Ви розширити діяльність підприємства протягом наступних двох років, %опитаних

Розмір. Серед підприємств усіх розмірів найбільш оптимістично дивляться в майбутнє великі (0,28) та малі (0,25) підприємства. Показник середніх підприємств становить 0,18. Найгіршим є показник мікропідприємств, який становить 0,04.

Region. Зареєстровані суттєві регіональні відмінності. Найвищі показники очікувань мають підприємства Чернігівської (0,79), Закарпатської (0,67), Волинської (0,53), а також Київської (0,36) областей. Найнижчі та єдині від'ємні значення мають Житомирська (-0,05) та Сумська (-0,15) області.

Галузь. Очікування залежать від галузі промисловості. Поліграфічна промисловість (0,40) та металообробка (0,36) мають найвищі значення. Показник для виробництва будівельних матеріалів є найнижчим та дорівнює нулю.

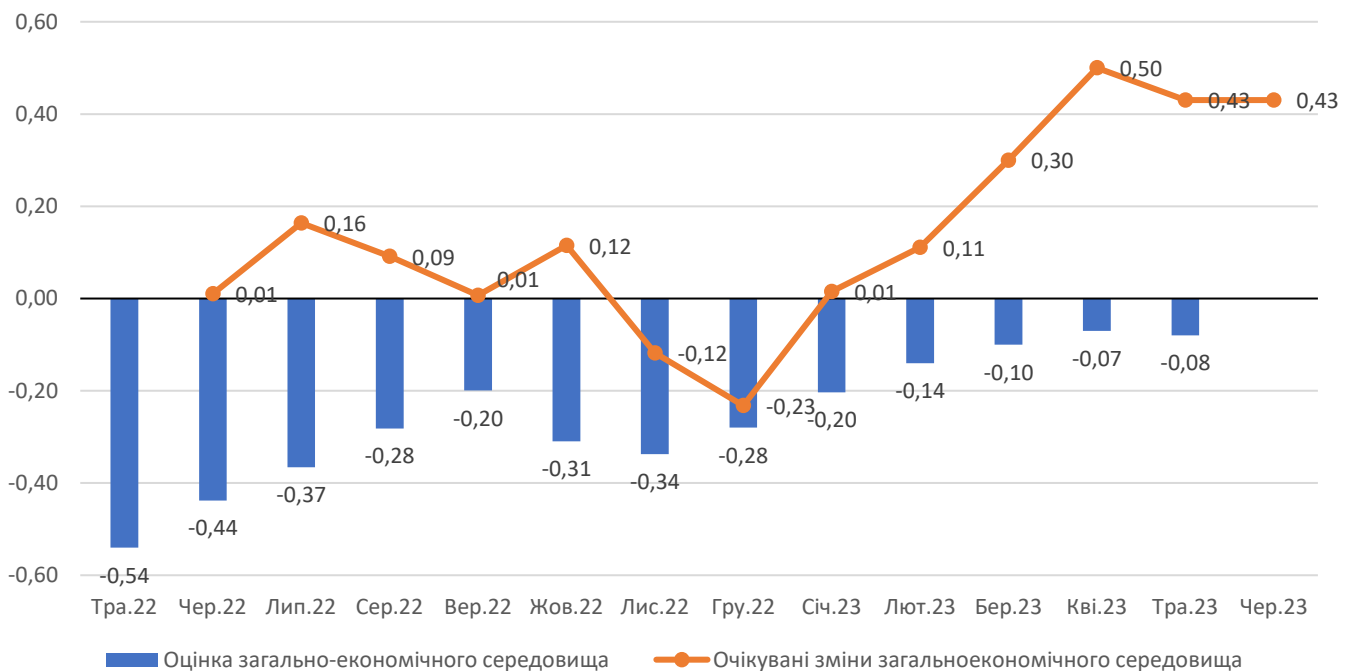
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Оцінка загальнооекономічного середовища залишилась без істотних змін. Значення відповідного ІНДЕКСУ в травні становить -0,08 (було -0,07 у квітні). Майже не змінилась як частка тих, хто оцінює загальнооекономічне середовище як погане (17,8% у квітні і 18,9% у травні), так і частка тих, хто дає позитивні оцінки (7,5% у травні проти 6,9% у квітні). Частка тих, хто вважає загальнооекономічне середовище задовільним, незначним чином зменшилась, із 75,3% до 73,6%.

Прогнози підприємств щодо змін загальнооекономічного середовища на майбутні шість місяців залишились стабільними: значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА, як і минулого місяця, становить 0,43. У відсотковому розподілі частка «оптимістів» щодо змін загальнооекономічного середовища незначним чином зменшилась, із 46,9% до 43,8%, як зменшилась і частка «песимістів», із 3,9% до 1,8%. Частка тих, хто вважає, що протягом майбутніх пів року загальнооекономічне середовище не зміниться, збільшилась із 49,3% до 54,4%.

Частка тих, хто не зміг дати прогнозів щодо стану загальнооекономічного середовища, зменшилась із 23,4% до 19,7%.

Рис. 6. Загальнооекономічне середовище, індекси

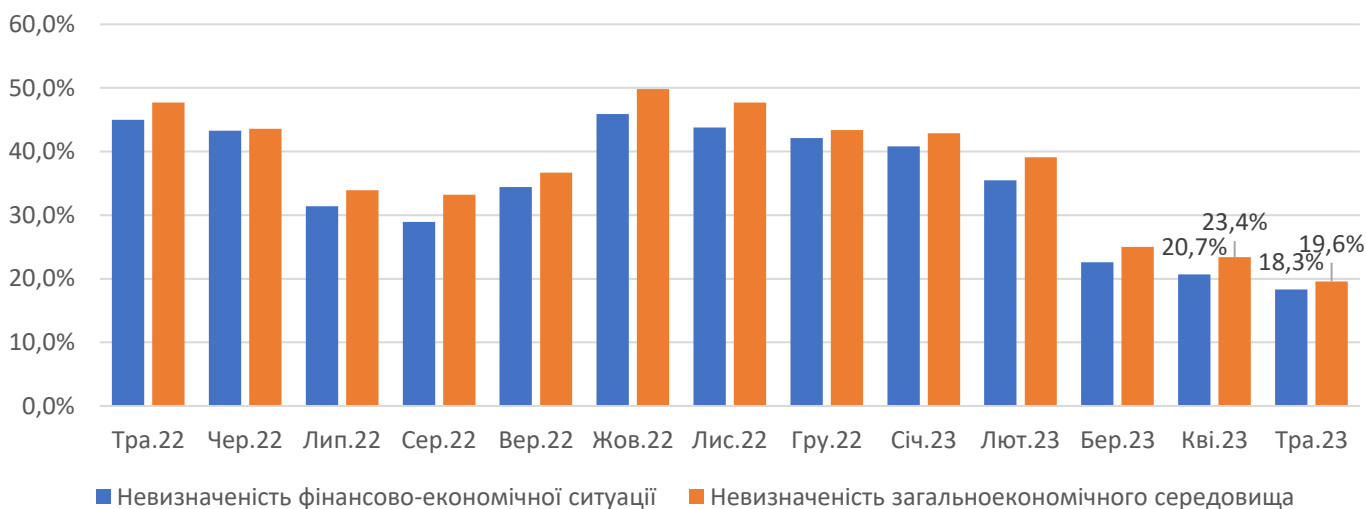

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Піврічні очікування

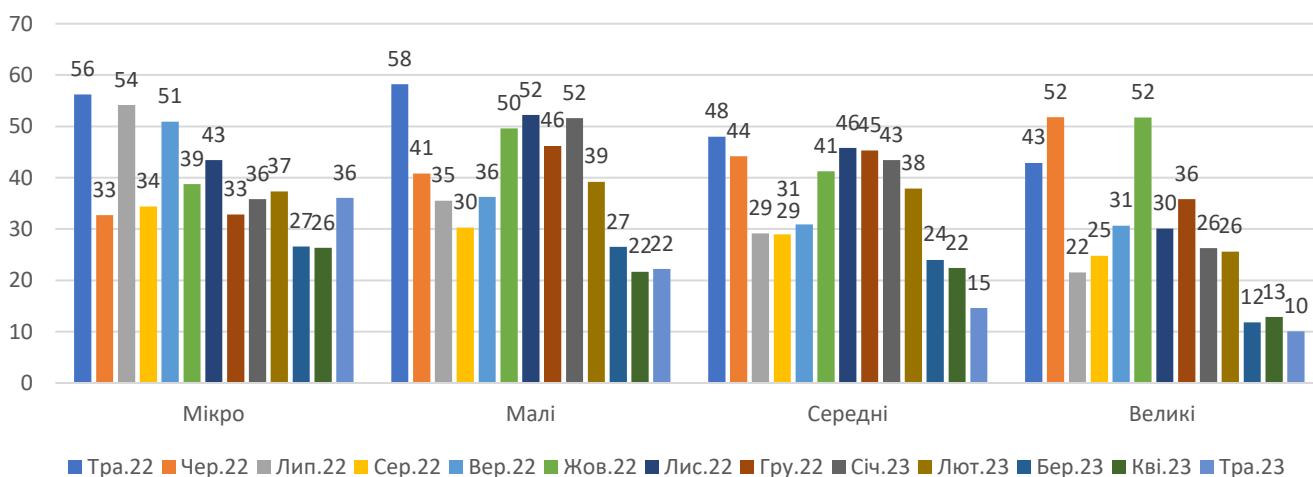
Рівень невизначеності в прогнозах як фінансово-економічної ситуації на підприємстві, так і загальноекономічного середовища вже кілька місяців поспіль поступово зменшується. Частка опитаних, що не змогли дати прогноз щодо змін фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на пів року, зменшилась із 20,7% до 18,3%, а загальноекономічного середовища в цілому в країні – із 23,4% до 19,6%.

Рис. 7. Рівень невизначеності фінансово-економічної ситуації та загальноекономічного середовища, % опитаних

Рівень невизначеності щодо фінансово-економічної ситуації на підприємстві та її динаміка залежать від розміру підприємств. У травні показник невизначеності мікропідприємств істотно збільшився (із 26% до 36%), а показник малих підприємств залишився без змін та становить 22%. Показник середніх підприємств натомість істотно зменшився (із 22% до 15%). Показник невизначеності для великих підприємств є найнижчим та зменшився в травні порівняно з квітнем із 13% до 10%.

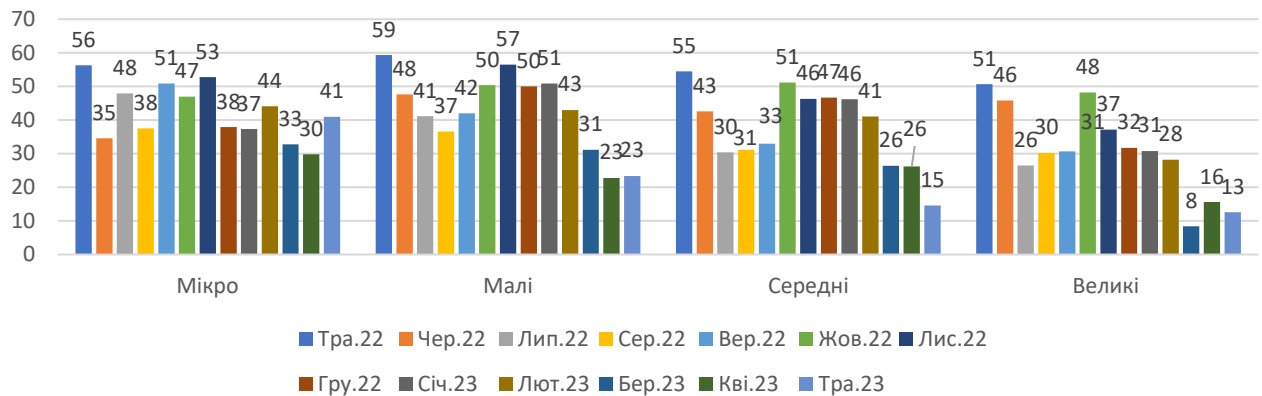
Рис. 8. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну фінансово-економічного середовища в перспективі на пів року

Невизначеність щодо загальноекономічного середовища, як і у випадку з фінансово-економічною ситуацією, залежить від розміру підприємства. Показник невизначеності для мікропідприємств істотно збільшився (із 30% до 41%), а показник для малих підприємств залишився без змін та становить у травні 23%.

Показник середніх підприємств істотно зменшився, із 26% до 15%, а показник великих підприємств, після значного збільшення у квітні, дещо зменшився у травні (із 16% до 13%) та є найнижчим.

Рис. 9. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну загальнооекономічного середовища в перспективі на пів року

Тримісячні очікування

У тримісячній перспективі продовжилось поступове зменшення невизначеності для всіх виробничих показників. Після незначного збільшення у квітні невизначеності для кількості працівників, кількості працівників вимушених відпустках та запасів готової продукції в травні ці показники знову зменшились разом із подальшим зменшенням невизначеності для інших виробничих показників. Найвищими залишаються показники невизначеності для заборгованостей. Відсоток для невизначеності кредиторської заборгованості зменшився з 16,3% до 13,7%. Відсоток невизначеності для дебіторської заборгованості та кількості працівників у вимушених відпустках є однаковим та становить 13,1% (був 16,4% та 15,9% відповідно). Найнижчим рівень невизначеності в тримісячній перспективі залишається для експорту (значення зменшилось із 7% до 4,3%).

Рис. 10. Частка підприємств, які не змогли зробити прогноз про зміну показника в перспективі 3-х місяців, % опитаних

	Тра.22	Чер.22	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23
Кредиторська заборгованість	26.6	15.0	11.4	16.2	14.2	25.9	36.9	35.4	23.2	23.9	16.7	16.3	13.7
Дебіторська заборгованість	27.8	15.8	11.4	16.6	14.4	25.9	37.5	35.0	23.7	24.4	17.4	16.4	13.1
Кількість працівників у вимушених відпустках	21.1	9.8	10.0	13.7	11.1	17.7	14.1	15.6	15.0	17.2	15.3	15.9	13.1
Податкова заборгованість	0.0	13.6	12.7	14.5	12.5	24.6	35.7	33.0	22.9	21.8	15.2	15.2	12.3
Кількість працівників	14.7	7.6	10.7	15.6	12.9	17.5	15.1	14.3	14.0	13.4	12.8	14.1	10.3
Запаси сировини та матеріалів	21.4	10.6	10.9	14.1	12.7	16.0	14.1	13.8	12.4	11.6	10.5	9.8	8.3
Запаси готової продукції	25.7	11.4	10.2	13.5	12.7	23.1	13.1	13.6	13.4	11.3	10.0	10.4	8.0
Нові замовлення	19.3	9.3	11.1	15.3	14.0	17.3	14.1	12.9	12.2	11.6	10.0	10.0	8.0
Продаж	17.4	9.3	9.4	15.1	12.1	17.3	14.1	12.7	11.3	11.5	10.2	9.3	7.1
Виробництво	16.5	10.1	8.2	14.3	11.7	17.1	14.1	12.9	12.2	11.5	10.0	8.6	7.1
Експорт	19.4	13.9	6.2	13.9	12.9	15.2	11.8	10.2	8.4	7.8	6.9	7.0	4.3

ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

ВИРОБНИЦТВО

Зміни щодо попереднього місяця

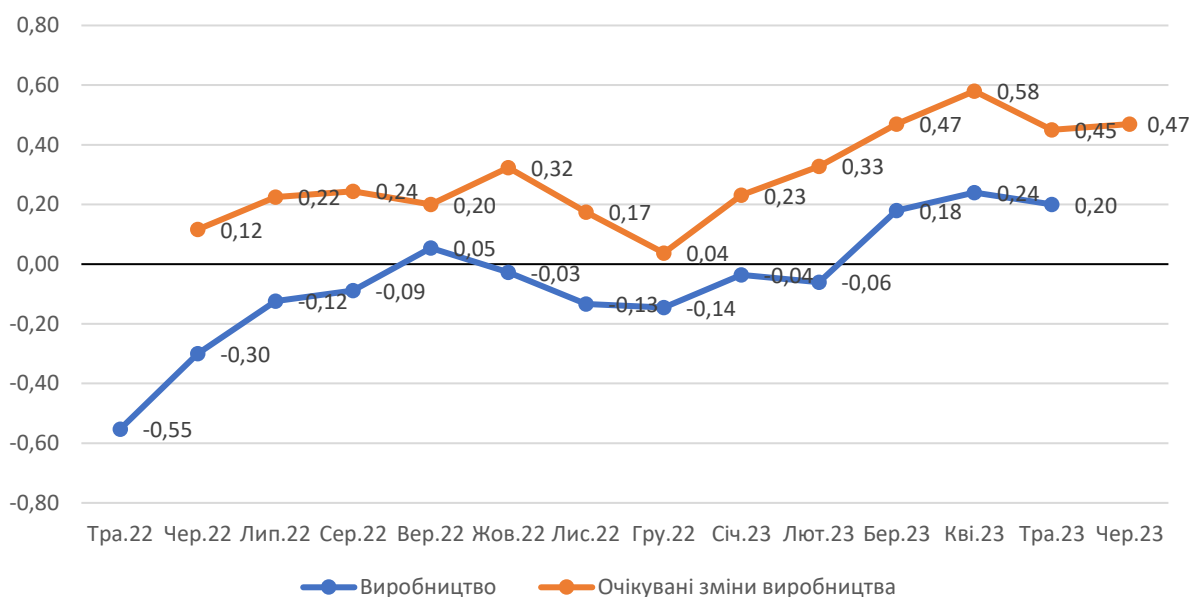
У травні порівняно з квітнем результати роботи підприємств дещо погіршилися. Індекс змін ВИРОБНИЦТВА зменшився з 0,24 до 0,20. У відсотковому розподілі незначним чином збільшилась частка підприємств, які скорочували виробництво, із 11,4% до 13,7%, водночас, частка тих підприємств, де обсяги виробництва зростали, залишилась майже незмінною (31% у травні та 30,9% у квітні). Частка тих виробництв, на яких змін не відбувалось, дещо зменшилась, із 57,7% до 55,3%.

Розмір. Зафіксовано суттєву різницю між підприємствами різних розмірів. Серед підприємств різних розмірів найкраще почувалися середні (0,24) підприємства, індекс яких є найвищим. Показник малих (0,17) та великих (0,18) підприємств є приблизно однаковим. Найгірші показники мають мікропідприємства, їхній індекс єдиний має від'ємне значення (-0,07).

Регіон. Регіональні відмінності дуже суттєві (найбільше значення 1,00, а найменше — -0,25). Найкращі результати мали підприємства Полтавської (1,00) та Тернопільської (0,53) областей, а також м. Києва (0,43). Найнижчі значення індексу зафіксовано для підприємств Харківської (-0,25), Кіровоградської (-0,07), а також Чернівецької та Запорізької (по -0,03 для кожної) областей, їхні показники мають від'ємне значення.

Галузь. Значення індексу різняться для секторів та галузей. Найкраща ситуація в галузях хімічної (0,25) та харчової (0,22) промисловості. Показник поліграфії дорівнює нулю. Найнижчий та єдиний від'ємний показник має металообробка (-0,17).

Рис. 11. Індекс змін виробництва

Очікування щодо змін виробництва

Показник виробничих планів змінився лише незначним чином після зниження в минулому місяці. Індекс очікуваних змін ВИРОБНИЦТВА дещо збільшився, із 0,45 до 0,47. Зменшилась як частка підприємств, на яких планується зростання виробництва (із 50,2% до 48,9%), так і частка тих підприємств, які планують зменшення виробництва, (із 6,1% до 4,0%). Частка тих, хто не очікує змін, збільшилась із 43,8% до 47,0%.

Розмір. Очікування щодо виробництва залежать від розміру підприємств. Найвищим показник очікувань є для середніх (0,54) підприємств. Показник малих (0,46) та великих (0,40) підприємств є приблизно

однаковим. Найнижчі очікування щодо обсягів виробництва мають мікропідприємства, індекс яких становить 0,14.

Регіон. Плани підприємств суттєво залежать від регіону розташування. Найбільш оптимістичні плани щодо зростання обсягів виробництва мають Полтавська та Івано-Франківська (по 1,00 для кожної) області, а також Рівненська (0,97), Львівська (0,96) та Тернопільська (0,95) області. Найнижчі показники очікувань у Закарпатської та Запорізької областей, для яких значення індексу дорівнює нулю.

Галузь. Виробничі очікування на три місяці залежать від галузі. Найвищими є показники для поліграфічної (0,57) та харчової (0,54) промисловості. Найнижчі показники мають виробництво будівельних матеріалів (0,15) та металообробка (0,13).

ПРОДАЖІ

Зміни щодо попереднього місяця

У березні темпи скорочення продажів істотно не змінилися. Індекс змін продажів зменшився з 0,23 до 0,20, що не є статистично значущими змінами. У відсотковому розподілі незначним чином збільшились як частка підприємств, які зменшували продажі (із 11,6% до 13,9%), так і частка тих підприємств, на яких обсяги продажів нарощувались (із 30,8% до 31,9%). Частка підприємств, на яких не відбувалось змін, у травні дещо зменшилась, із 57,5% до 54,2%.

Розмір. Індекс змін продажів середніх (0,24) підприємств є вищим. Показник малих (0,18) та великих (0,19) підприємств є приблизно однаковим. Найнижче та єдине від'ємне значення індексу мають мікропідприємства - -0,03.

Регіон. Найвище значення індексу змін продажів зафіксовано для Полтавської (1,00) області, а також для м. Києва (0,62), Тернопільської (0,53) та Закарпатської (0,43) областей. Від'ємне значення мають показники Харківської (-0,25), Чернівецької (-0,06), Кіровоградської (-0,04), Волинської та Запорізької (по -0,03 для кожної) областей.

Галузь. Найвищий індекс змін продажів мають хімічна (0,33) промисловість, а також машинобудування (0,24) та харчова (0,23) промисловості. Найнижчим та єдиним від'ємним є значення для металообробки (-0,21).

Очікувані зміни продажів

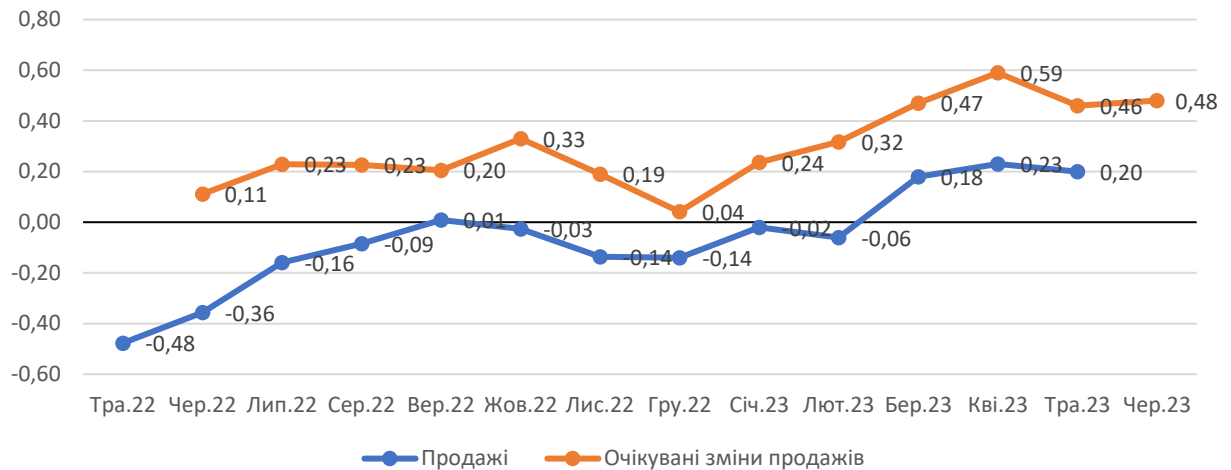
Очікування щодо обсягів продажів, як і виробничі очікування, залишились без суттєвих зрушень. Індекс очікуваних змін обсягів продажів збільшився лише незначним чином, із 0,46 до 0,48. Із 51,5% до 49,8% зменшилась частка опитаних, які планують збільшення обсягів продажів у наступні три місяці, а частка тих, хто очікує їх скорочення, зменшилась із 6,9% до 3,8%. Разом із тим, відсоток опитаних, які вважають, що нічого не зміниться, збільшився із 41,6% до 46,4%.

Розмір. Показники очікувань для середніх (0,54) та малих (0,49) підприємств є вищими та приблизно однаковими. Показник великих підприємств становить 0,41. Показник мікропідприємств є найнижчим та становить 0,15.

Регіон. У розрізі регіонів найкращі очікування зафіксовано в Полтавській та Івано-Франківській (по 1,00 для кожної) областях, а також у Рівненській (0,97), Львівській (0,96) та Тернопільській (0,95) областях, натомість показники для Запорізької та Закарпатської областей є найнижчими та дорівнюють нулю.

Галузь. Найвищі показники очікувань стосовно продажів мають поліграфія (0,57), харчова (0,55) промисловість та машинобудування (0,54). Показник очікувань для виробництва будівельних матеріалів (0,19) та металообробки (0,13) є найнижчим.

Рис. 12. Індекс змін продажів

ЕКСПОРТ

Зміни щодо попереднього місяця

У травні порівняно з квітнем показники експорту незначним чином знизились. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ зменшилось із 0,11 до 0,06. Частка опитаних, у яких обсяги експорту скоротились, у квітні збільшилась із 17,9% до 19,8%, водночас, частка підприємств, які збільшували обсяги експорту, залишилась майже без змін, 24,0% (була 24,5% у квітні). Частка тих підприємств, на яких обсяги експорту не змінились, становить 56,3% (була 57,6%).

Розмір. Найвищим та додатним значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ є для середніх (0,13) підприємств. Показник малих (0,03) та великих (0,010) підприємств є приблизно однаковим. Найнижчим та єдиним від'ємним є показник для мікропідприємств (-0,44).

Регіон. У регіональному розрізі найвищими є показники Полтавської (0,80), Тернопільської (0,67) та Львівської (0,55) областей. Найнижчим є значення для м. Києва (-0,58), Харківської (-0,35) та Сумської (-0,25) областей.

Галузь. У галузевому розподілі ІНДЕКС ЗМІН ЕКСПОРТУ найвищими є значення для хімічної (0,26) та харчової (0,11) промисловості. Найнижче значення мають поліграфічна (-0,29) промисловість та виробництво будівельних матеріалів (-0,27).

Очікувані зміни експорту

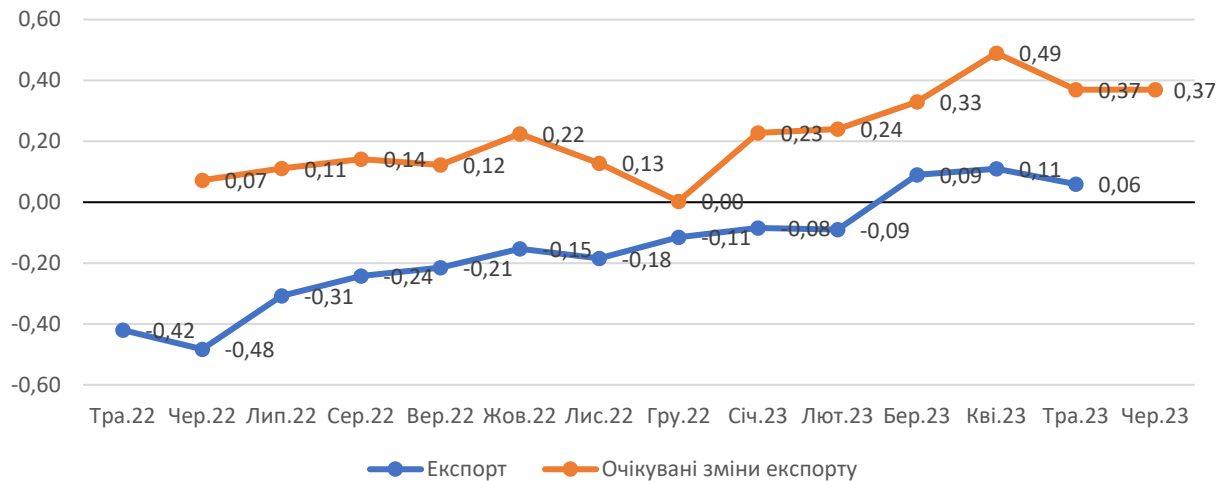
На наступні три місяці підприємці не очікують змін. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ, як і минулого місяця, становить 0,37. Водночас, у відсотковому розподілі відбулись деякі зміни. Одночасно зменшилась і частка тих, хто планує збільшення експорту (із 39,6% до 37,4%), і частка тих, хто планує скорочувати обсяги, (із 6,2% до 3,4%). Частка тих, хто не очікує жодних змін, збільшилась із 54,3% до 59,2%.

Розмір. Найвищий показник очікувань щодо експорту мають середні (0,47) та великі (0,32) підприємства. Показник малих підприємств становить 0,24. Найнижчим значення є для мікропідприємств, воно дорівнює нулю.

Регіон: Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ зафіксовано для підприємств Івано-Франківської (1,00), Львівської (0,91), Полтавської та Рівненської (по 0,90 для кожної) областей. Найгіршими є очікування представників бізнесу Закарпатської, Дніпропетровської, Черкаської, Кіровоградської та Запорізької (нуль для кожної) областей.

Галузь. Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ мають деревообробна (0,43) та харчова (0,40) галузі. Найнижче значення має виробництво будівельних матеріалів, Індекс якого дорівнює нулю.

Рис. 13. Індекс змін експорту

ЗАПАСИ СИРОВИНИ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення запасів сировини залишилися без істотних змін. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ становить 0,04 у травні (у квітні було 0,02). Частка респондентів, що повідомили про збільшення запасів сировини за минулий місяць, становить 20,2% (було 21,9%). Водночас дещо зменшилась частка опитаних, що вказали на її скорочення, із 21,1% до 18,9%. Частка підприємств, у яких у порівнянні з минулим місяцем нічого не змінилось, незначним чином збільшилась, із 57,0% до 60,9%

Розмір. ІНДЕКС ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є вищим та додатним для середніх (0,09) та великих (0,03) підприємств. Показник малих підприємств становить -0,03. Найнижчим є показник мікропідприємств - -0,16.

Регіон. Найвищі показники мають Полтавська (1,00), Тернопільська (0,53) та Львівська (0,36) області. Показники м. Києва (-0,48) та Вінницької (-0,46) області є найнижчими.

Галузь. У галузевому розподілі додатне значення мають харчова (0,09) та легка (0,07) промисловості, показник хімічної промисловості дорівнює нулю. Показники інших галузей мають від'ємне значення, проте найнижчими є показники поліграфічної (-0,02) промисловості та машинобудування (-0,35).

Очікувані зміни запасів сировини

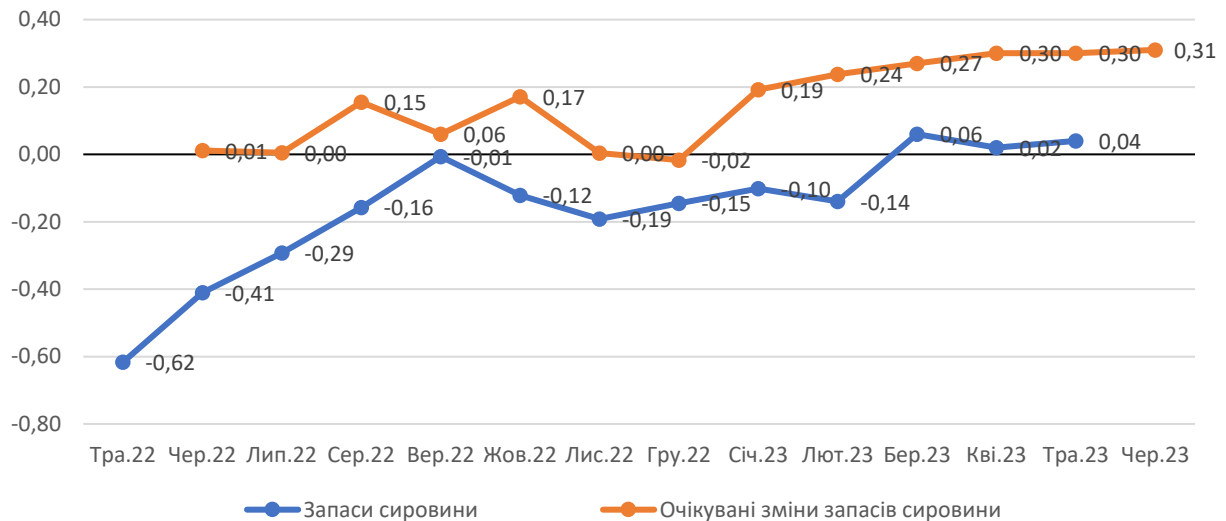
Показник очікувань на наступні три місяці вже кілька місяців поспіль залишається без істотних змін: ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ становить 0,31 (два місяці поспіль значення було 0,30). У відсотковому розподілі кількість респондентів, які очікують накопичення запасів сировини, майже не змінилась та становить 36,0% (була 37,9%), тоді як частка тих, хто вважає, що запаси сировини будуть скорочуватись, зменшилась із 10,2% до 6,5%. Із 51,9% до 57,5% збільшилась частка тих, хто вважає, що ситуація не зміниться.

Розмір. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є вищим для середніх (0,41) підприємств, а показник малих (0,28) та великих (0,24) є приблизно однаковим. Найнижче значення показника, яке дорівнює нулю, мають мікропідприємства.

Регіон. Найвищим ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є для Полтавської та Івано-Франківської (по 1,00 для кожної) областей, а також для Тернопільської (0,95), Львівської (0,93) та Одеської (0,79) областей. Найнижчим значення індексу є для м. Києва (-0,40), а також для Сумської (-0,11) області.

Галузь. У галузевому розрізі найвищий показник очікувань щодо змін запасів сировини мають харчова (0,42), та легка (0,22) промисловості. Найнижчим та єдиним від'ємним є значення індексу для машинобудування (-0,08).

Рис. 14. Індекси змін запасів сировини

ЗАПАСИ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Зміни щодо попереднього місяця

Показник запасів готової продукції залишився без істотних змін. Значення відповідного індексу в травні становить -0,31 (було -0,35 у квітні). Водночас, у відсотковому розподілі не відбулось істотних змін. Частка респондентів, що повідомили про зменшення запасів готової продукції, становить 40,6% (була 40,0% у квітні), частка тих респондентів, у яких запаси зросли, становить 5,5% (була 5,2%). Частка респондентів, які зовсім не відчували змін, становить 54,5% (була 54,2%).

Розмір. Значення індексу є найвищим для великих (-0,18) підприємств. Показник середніх становить -0,33. Найнижчим та однаковим є значення індексу для малих та мікропідприємств (-0,43).

Регіон. Значення індексу залежить від регіону. Для підприємств м. Києва показник становить 0,10. Показник Чернігівської та Полтавської областей дорівнює нулю. Показники всіх інших областей мають від'ємне значення, але найнижчими є індекси Івано-Франківської (-1,00), Тернопільської (-0,95) та Львівської (-0,93) областей.

Галузь. У галузевому розподілі показник металообробки єдиний має додатне (0,09) значення. Показники харчової (-0,47) та поліграфічної (-0,75) промисловості мають найнижче значення.

Очікувані запаси готової продукції

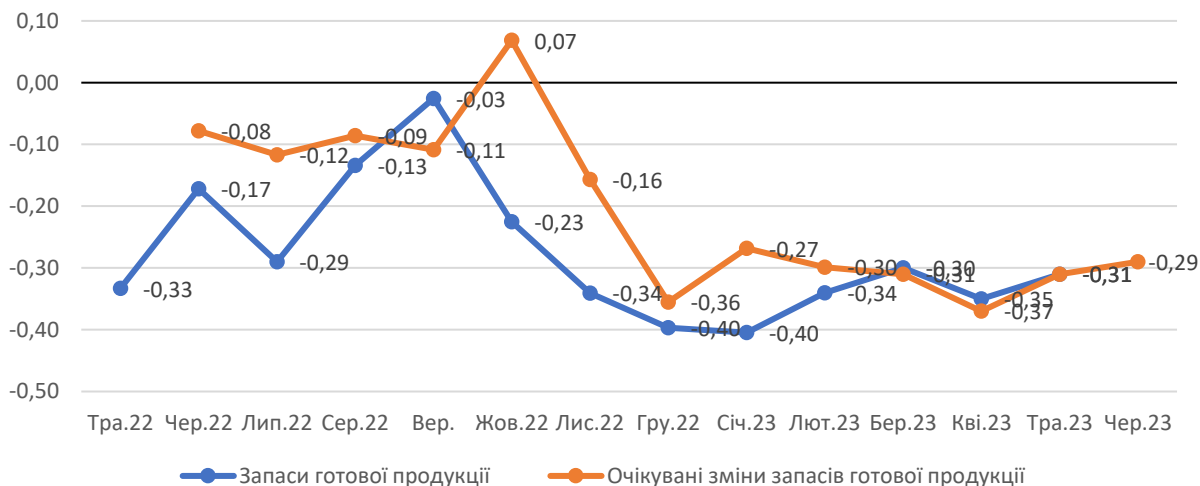
У майбутньому підприємці не очікують істотних змін показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ змінився незначним чином, збільшившись із -0,31 до -0,29. Зменшилась як частка опитаних, які вважають, що запаси готової продукції в наступні три місяці скорочуватимуться (із 37,7% до 33,5%), так і частка тих, хто очікує їх збільшення (із 5,1% до 2,9%). Відсоток же тих, хто вважає, що нічого не зміниться, збільшився з 57,3% до 63,7%.

Розмір. Значення показника залежить від розміру підприємства. Найвищим значення індексу є для мікропідприємств (-0,16). Показник великих підприємств становить -0,23, а середніх - -0,31. Найнижчим є значення індексу для малих (-0,40) підприємств.

Регіон. У регіональному розподілі найвищим показник очікувань є для Сумської (0,17) та Чернігівської (0,09) областей. Показник Полтавської, Черкаської, Кіровоградської, Закарпатської та Вінницької областей дорівнює нулю. Показник очікувань для всіх інших областей має від'ємне значення, та найнижчим він є для Івано-Франківської та Тернопільської (по -1,00 для кожної) областей.

Галузь. Значення індексу є найвищим для машинобудування (-0,13). Показники харчової (-0,41), поліграфічної і легкої (по -0,33 для кожної галузі) промисловості є найнижчими.

Рис. 15. Індекси змін запасів готової продукції

НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ

Зміни щодо попереднього місяця

Динаміка зростання нових замовлень погіршилась. ІНДЕКС ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ у травні порівняно з квітнем зменшився із 0,23 до 0,18. Це відбулось через зменшення частки тих, у кого зросла кількість нових замовлень із 31,1% до 29,4%, та одночасного збільшення тих, хто повідомив про скорочення їх кількості, із 11,5% до 13,9%. Частка тих, хто не відчув змін, майже не змінилась та становить 56,8% (було 57,5%).

Розмір. Значення індексу знаходиться приблизно в одному діапазоні для великих (0,22), середніх (0,18) та малих (0,16) підприємств. Водночас, показник мікропідприємств має від'ємне значення та становить -0,05.

Регіон. Серед регіонів нові замовлення найбільше зростали в Полтавській (1,00) області, м. Києві (0,55) та Тернопільській (0,53) області, у той час як у Сумській (-0,15), а також Харківській та Волинській (по -0,12 для кожної) областях нові замовлення найбільше скоротились.

Галузь. Найкраще попереднього місяця ситуація з новими замовленнями складалась для машинобудування (0,21) та харчової (0,20) промисловості. Найнижчий показник із єдиним від'ємним значенням має металообробка (-0,12)

Очікувані зміни нових замовлень

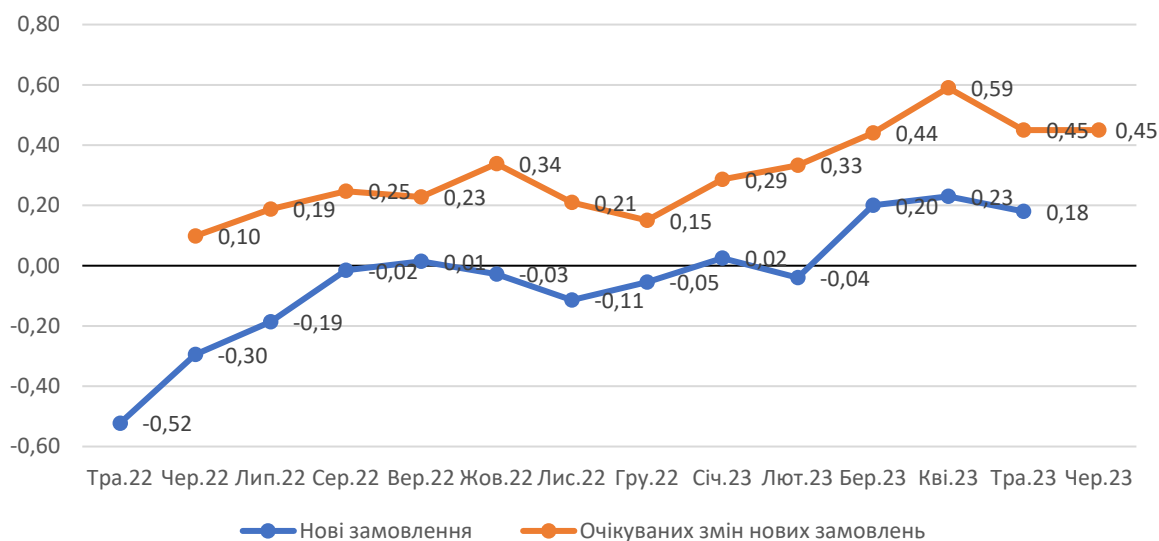
У наступні три місяці підприємці не очікують змін. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ два місяці поспіль становить 0,45. Що також означає відсутність істотних змін у відсотковому розподілі. Частка тих, хто очікує на збільшення нових замовлень, становить 47,6% (було 48,8%). Водночас, дещо зменшилась частка респондентів, які очікують на скорочення обсягу нових замовлень, із 5,2% до 3,7%. Із 46,0% до 48,7% збільшилась частка тих, хто не очікує жодних змін у наступні три місяці.

Розмір. Показник очікувань є найвищим для малих (0,47) та середніх (0,51) підприємств. Показник великих підприємств становить 0,41. Показник очікувань мікропідприємств є найнижчим та становить 0,11.

Регіон. Значення індексу мають суттєві регіональні відмінності. У Полтавській та Івано-Франківській (по 1,00 для кожної) областях бізнес більшою мірою ніж в інших регіонах очікує на збільшення нових замовлень. Разом із тим, показники Закарпатської та Запорізької областей є найнижчими та дорівнюють нулю.

Галузь. Найкращі очікування щодо нових замовлень мають харчова (0,52), легка (0,42) промисловість та машинобудування (0,41). Показники виробництва будівельних матеріалів (0,19) та металообробки (0,24) є найнижчими.

Рис. 16. Індекси змін нових замовлень

ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

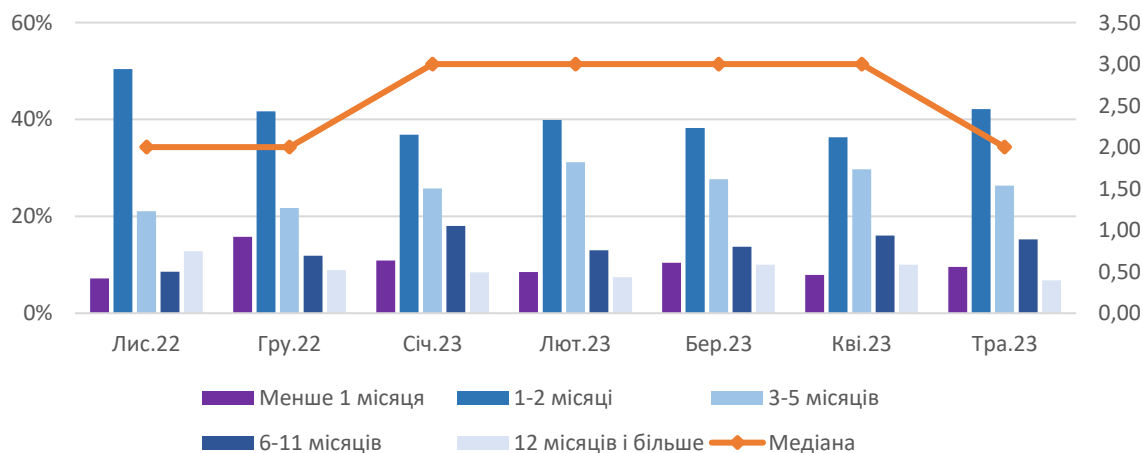
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ

Забезпеченість замовленнями наперед

У травні 2023 року середній термін забезпеченості новими замовленнями для опитаних підприємств знизився вперше за 2023 рік і склав два місяці (медіанне значення). Для порівняння, у січні - квітні 2023 року цей термін був більшим і складав у середньому три місяці.

Частка підприємств, які мають замовлення на термін лише до 2 місяців, зросла з 44% у квітні 2023 року до 52% у травні. Це, зокрема, підприємства із замовленнями на термін менше одного місяця (10%) та ті, які мають замовлення на 1 - 2 місяці (42%).

Рис. 17. Час, на який підприємства забезпечені замовленнями

Розмір. Підприємства середнього та великого розмірів забезпечені замовленнями на довший період, ніж малі та мікропідприємства. Так, середній термін забезпечення замовленнями для середніх та великих

підприємств у травні склав три місяці. Близько третини цих підприємств забезпечені замовленнями на шість місяців і більше. Водночас для малих підприємств середній термін забезпечення замовленнями склав два місяці, а для мікробізнесу – півтора місяця. Близько двох третин цих підприємств мають замовлення лише на період до двох місяців.

Галузь. У травні 2023 року найдовший середній термін нових замовлень було зафіксовано в галузях хімічної промисловості та машинобудування: у середньому на чотири місяці (медіанне значення)¹.

Натомість найкоротші терміни замовлень – на один місяць у середньому – зафіксовані в галузях виробництва металу, металообробки та в деревообробній промисловості. Також варто зазначити, що більше 75% підприємств у деревообробній промисловості та в галузі виробництва будівельних матеріалів мають замовлення терміном лише до двох місяців. Ці частки більші ніж серед інших галузей промисловості.

Регіон. Між підприємствами в різних областях спостерігаються відмінності в забезпеченні замовленнями². Середній термін забезпечення замовленнями найбільший для підприємств Київської області, у якій у середньому він склав 10 місяців (медіанне значення).

Також ці терміни порівняно високі для підприємств Вінницької (6 місяців), Волинської (6 місяців) та Полтавської (5,5 місяця) областей. З іншого боку, найменший середній період замовлень – лише на один місяць – зафіксований у Рівненській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій і Чернігівській областях, а лише на півтора місяця – у Дніпропетровській та Житомирській областях і у м. Києві.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Показник дебіторської заборгованості покращився. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ зменшилось із -0,20 до -0,26. Частка тих, хто повідомив про скорочення заборгованості, збільшилась із 33,4% до 35,7%, водночас частка тих, у кого заборгованість збільшилась, істотно зменшилась, із 12,4% до 8,8%. Частка тих, для кого нічого не змінилось, при цьому залишилась майже незмінною та становить 55,4% (була 54,2% минулого місяця).

Розмір. Ситуація з дебіторською заборгованістю є приблизно однаковою та значно кращою для мікро- та малих (по -0,31 для кожного) підприємств, а також для середніх (-0,27) підприємств. Показник великих підприємств є найвищим та становить -0,19.

Регіон. Зафіксовані суттєві регіональні різниці в значеннях цього показника. У розрізі регіонів найбільше зростання дебіторської заборгованості було зафіксовано в м. Києві (0,33), а також у Вінницькій та Київській (по 0,19 для кожної) областях. Водночас у Тернопільській та Івано-Франківській (по -1,00 для кожної) показник дебіторської заборгованості скоротився найбільше.

Галузь. При галузевому розподілі найвище та додатне значення мають машинобудування (0,07) та деревообробна (0,05) промисловість. Найнижчими є показники харчової (-0,37) та хімічної (-0,27) промисловості.

Очікувані зміни дебіторської заборгованості

У перспективі трьох місяців підприємці не очікують змін показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ, як і минулого разу, становить -0,32. Частка опитаних, що очікують на збільшення цього показника, не змінилась та становить 4,8%, так само як і частка тих, хто очікує на його зменшення (38,2%, як і минулого місяця). Частка тих, хто вважає, що нічого не зміниться, теж залишилась без змін - 57,0%.

¹ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що увійшли до категорії «Інші виробництва».

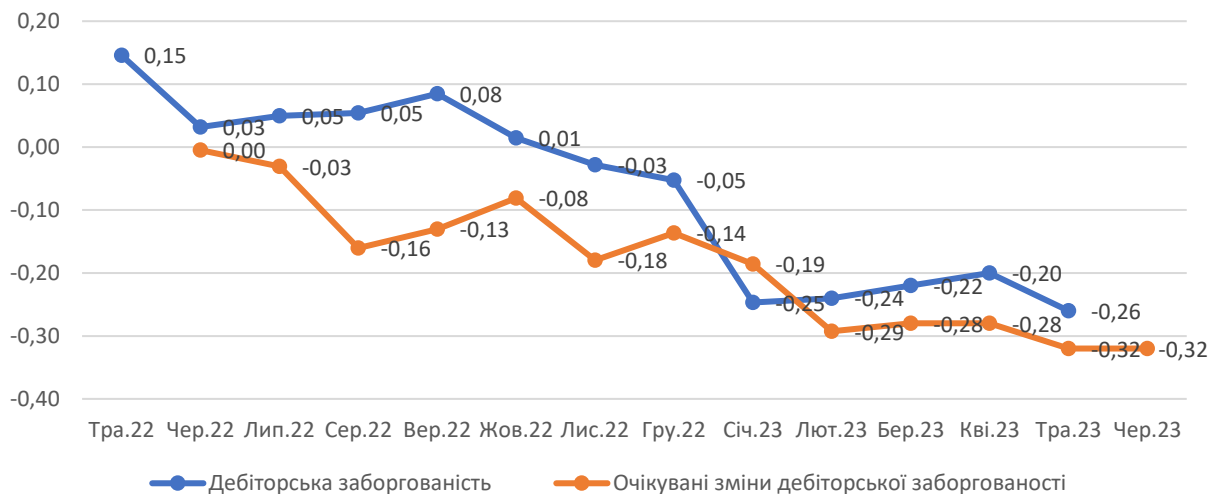
² До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Також до порівняння не включена Миколаївська область через недостатню кількість респондентів. Детальніше див. розділ «Вибірка».

Розмір. При розподілі за розміром вищий показник мають великі (-0,22) та мікропідприємства (-0,23). Показник середніх (-0,35) та малих (-0,44) є значно нижчим та кращим.

Регіон. У регіональному розподілі найбільше та додатне значення мають показники Вінницької (0,21), Кіровоградської (0,13) областей, м. Києва (0,10), а також Запорізької (0,03) області. Найнижчими є показники Сумської, Тернопільської та Івано-Франківської областей (по -1,00 для кожної).

Галузь. Найвищим є показник очікувань зі збільшення дебіторської заборгованості для поліграфічної промисловості (-0,14), а найнижчий показник у хімічній (-0,32) та харчовій (-0,39) промисловості.

Рис. 18. Індекси змін дебіторської заборгованості

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

У травні порівняно з квітнем показник кредиторської заборгованості покращився, як і показник дебіторської заборгованості. ІНДЕКС ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ зменшився з -0,29 до -0,24. Частка опитаних, що повідомили про збільшення заборгованості, зменшилась майже вдвічі, із 8,3% до 4,7%, водночас, частка тих, для кого кредиторська заборгованість знизилась, майже не змінилась та становить 34,5% (було 33,0%). Частка тих, для кого нічого не змінилось за минулий місяць, дещо збільшилась, із 58,6% до 60,9%.

Розмір. Показник малих (-0,39) підприємств є значно кращим. Показник великих (-0,22), середніх (-0,29) та мікропідприємств (-0,25) знаходиться приблизно в одному діапазоні.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Ситуація з накопиченням кредиторської заборгованості є найгіршою у Київській (0,23) Черкаській та Запорізькій (по 0,03 для кожної), а також у Кіровоградській (0,02) області. Найкращою ситуація є в Івано-Франківській та Тернопільській (по -1,00 для кожної) областях.

Галузь. У галузевому розподілі найвищим є показник для машинобудування (-0,07). Найнижчим є значення для харчової (-0,39) та поліграфічної (-0,31) промисловості.

Очікувані зміни кредиторської заборгованості

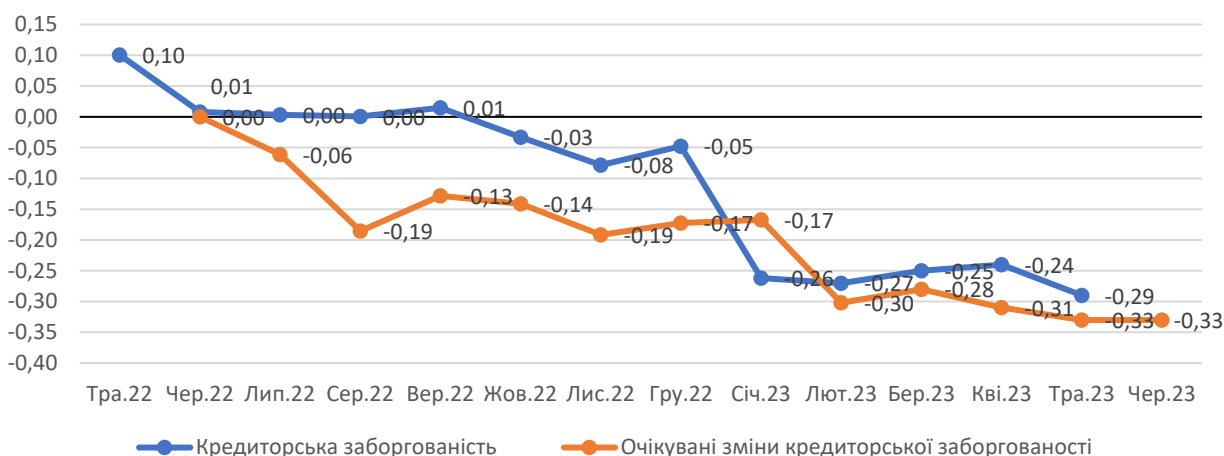
На наступні три місяці підприємці не очікують змін показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ, як і минулого місяця, становить -0,33. Незначним чином збільшилась частка тих, хто очікує на зменшення кредиторської заборгованості, із 36,8% до 37,2%, тоді як частка тих, хто очікує на збільшення кредиторської заборгованості, не змінилась та становить 2,5%. Частка тих респондентів, які вважають, що нічого не зміниться, становить 60,3% (була 60,8%).

Розмір. Показник очікуваної кредиторської заборгованості є вищим для великих (-0,22) та мікропідприємств (-0,26). Показник середніх (-0,37) та малих (-0,44) підприємств є нижчим та значно кращим.

Регіон. Показник очікувань за кредиторською заборгованістю є додатним та вищим від нуля для Вінницької (0,21), Кіровоградської (0,05) та Запорізької (0,03) областей. Показник очікувань для Черкаської, Полтавської та Закарпатської областей дорівнює нулю. Найнижчими є показники Сумської, Івано-Франківської та Тернопільської (по -1,00 для кожної) областей.

Галузь. Серед галузей найвищими є показники металообробки (-0,16) та хімічної (-0,19) промисловості. Найнижче значення мають харчова (-0,41) промисловість, а також виробництво будівельних матеріалів та деревообробна (по -0,33 для кожної галузі) промисловість.

Рис. 19. Індекс змін кредиторської заборгованості

ПОДАТКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення податкової заборгованості сповільнились. ІНДЕКС ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ у травні порівняно з квітнем майже не змінився та становить -0,25 (було -0,26). Водночас, відбулись деякі зміни у відсотковому розподілі. Частка підприємств, що повідомили про скорочення податкової заборгованості за минулий місяць, дещо зменшилась, із 30,1% до 28,8%, а частка респондентів, які вказали на збільшення податкової заборгованості, майже не змінилась та становить 2,0% (було 2,7%). Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбулось, дещо збільшилась, із 67,2% до 69,2%.

Розмір. Показники податкової заборгованості є найвищими для великих (-0,12) підприємств. Показник для середніх (-0,29) та мікропідприємств (-0,28) є приблизно однаковим. Найнижчим значення є для малих підприємств (-0,35).

Регіон. Спостерігаються суттєві відмінності в значенні цього показника за регіонами. Найвищим та додатним значення є для Хмельницької (0,20), Волинської (0,06) та Полтавської (0,05) областей. Найнижчими є показники Івано-Франківської та Тернопільської областей (по -1,00 для кожної).

Галузь. Найвище значення має показник податкової заборгованості для деревообробної промисловості, який дорівнює нулю. Значення поліграфічної (-0,0) та харчової (-0,35) промисловості є найнижчими.

Очікувані зміни податкової заборгованості

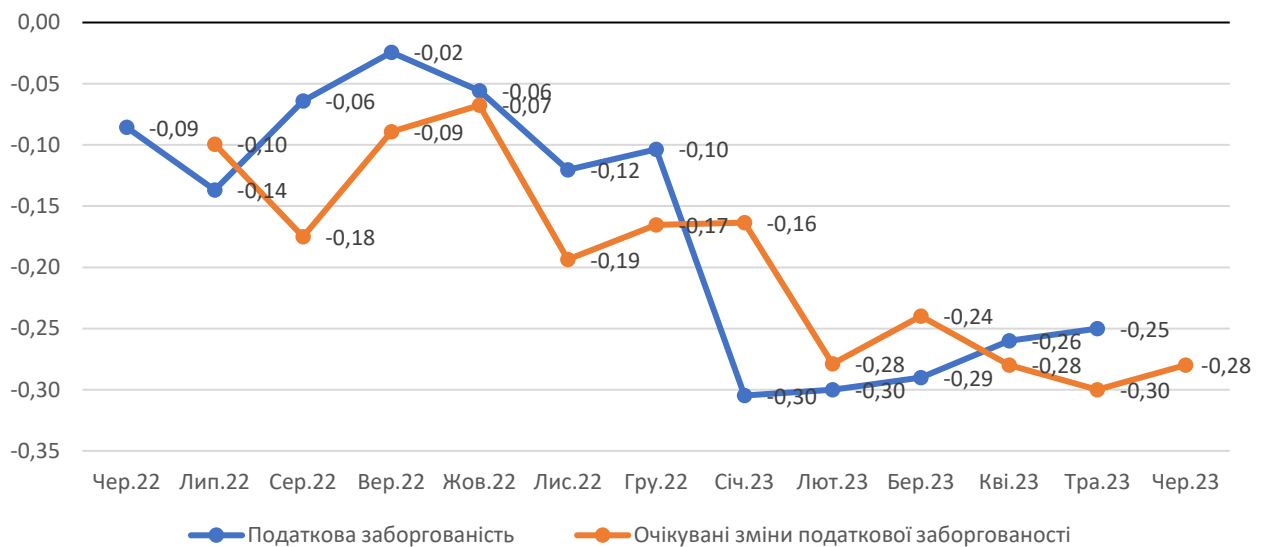
На наступні три місяці підприємці очікують незначного погіршення показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ дещо збільшився, із -0,30 до -0,28. Із 33,2% до 31,2% зменшилась частка тих, хто прогнозує зменшення податкової заборгованості, водночас, частка тих, хто очікує на її збільшення, несуттєво зменшилась, із 2,0% до 1,2%. Із 64,8% до 67,6% збільшилась частка тих, хто не очікує змін.

Розмір. Показники очікувань щодо податкової заборгованості є кращими для малих (-0,39) та середніх (-0,33) підприємств. Показник мікропідприємств становить -0,24. Показник великих (-0,15) підприємств є вищим та гіршим за інші.

Регіон. У регіональному розподілі показник очікувань Вінницької (0,19) та Кіровоградської (0,05) областей є найвищим та додатним. Показник Івано-Франківської та Тернопільської областей, а також м. Києва є найнижчим (по -1,00 для кожної області та Києва).

Галузь. Найвищим показник очікувань податкової заборгованості є для металообробки, він має додатне (0,06) значення. Показники інших галузей мають від'ємне значення, але найнижчим є показник для поліграфічної (-0,40 та харчової (-0,39) промисловості.

Рис. 20. Індекс змін податкової заборгованості

КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення зайнятості незначним чином прискорились, хоча істотних змін не спостерігається. Індекс змін кількості працівників збільшився із -0,07 у квітні до -0,03 у травні. Частка опитаних респондентів, що повідомили про скорочення кількості співробітників, задіяних в усіх операціях підприємства, зменшилась із 11,2% до 8,8%, водночас, частка тих, хто вказав на їх збільшення, дещо підвищилась, із 2,3% до 4,5%. Частка тих, для кого нічого не змінилось, залишилась майже без змін та становить 86,7% (була 86,5%).

Розмір. Показник є найвищим для середніх підприємств та дорівнює нулю. Показник малих та великих підприємств є однаковим, -0,05. Для мікропідприємств значення є найнижчим та становить -0,17.

Регіон. У регіональному розподілі вищими за нуль є показники Чернігівської (0,18) області, м. Києва (0,14), а також Київської (0,07) та Одеської (0,06) областей. Найнижче значення мають Харківська (-0,39), Волинська (-0,21) та Чернівецька (-0,20) області.

Галузь. Показники хімічної (0,08), деревообробної (0,07) промисловості, а також металообробки (0,04) є найвищими. Показники машинобудування (-0,18) та легкої (-0,12) промисловості є найнижчими

Очікувані зміни кількості працівників

У майбутні три місяці підприємці не очікують істотних змін показника: Індекс очікуваних змін кількості працівників становить 0,03 (був 0,04 минулого місяця). У відсотковому розподілі зміни є незначними. Частка опитаних, які вважають, що кількість працівників на підприємстві зростає, майже не змінилась (5,2% у травні

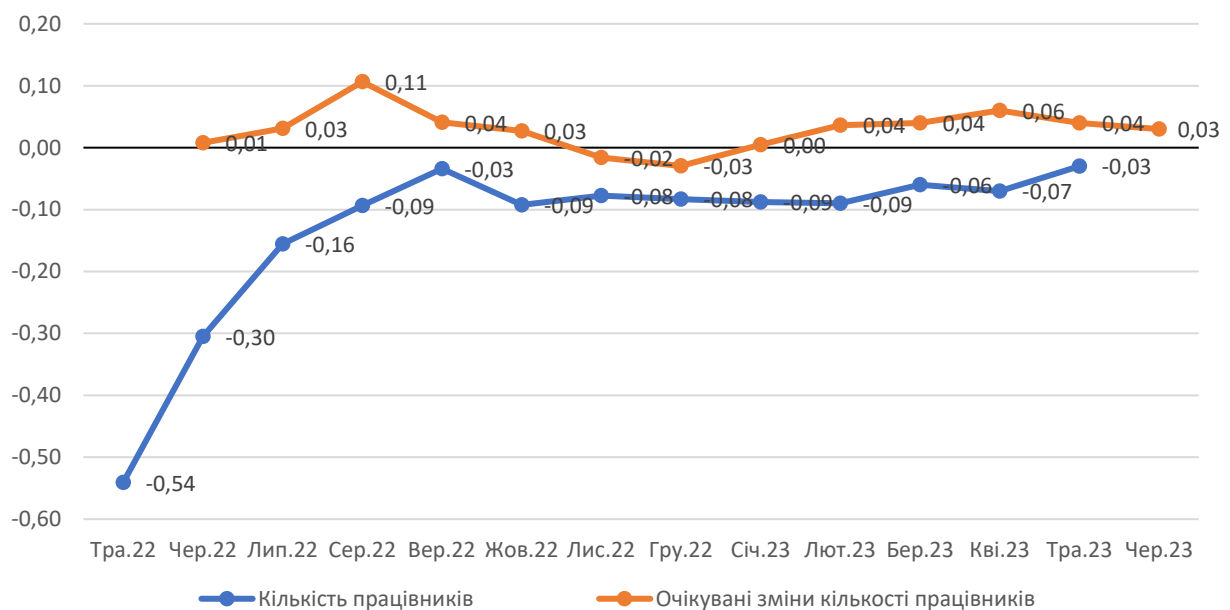
проти 5,6% у квітні), так само, як і частка тих, хто очікує на скорочення кількості працівників, яка становить 3,6% (було 3,1%). Частка тих, хто вважає, що нічого не зміниться, така ж як і минулого місяця (91,2%).

Розмір. Показник середніх (0,07) підприємств є найвищим. Дещо нижчим, але теж додатним є показник великих підприємств (0,03). Показники малих (-0,03) та мікропідприємств (-0,10) мають від'ємне значення.

Регіон. Значення індексу очікуваних змін кількості працівників суттєво залежить від регіону розташування підприємства. У регіональному розподілі найвищий показник очікувань зафіксовано для м. Києва (0,19), Київської та Харківської (по 0,11 для кожної) областей. Найнижчим та від'ємними значення показника є для трьох областей: (Житомирської (-0,05), Сумської (-0,012) та Хмельницької (-0,13).

Галузь. У галузевому розрізі найвищим є індекс очікувань для деревообробної (0,13) промисловості. Найнижчий та від'ємний показник мають легка (-0,02) промисловість та виробництво будівельних матеріалів (-0,08).

Рис. 21. Індекс змін кількості працівників

ПРАЦІВНИКИ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ

Зміни щодо попереднього місяця

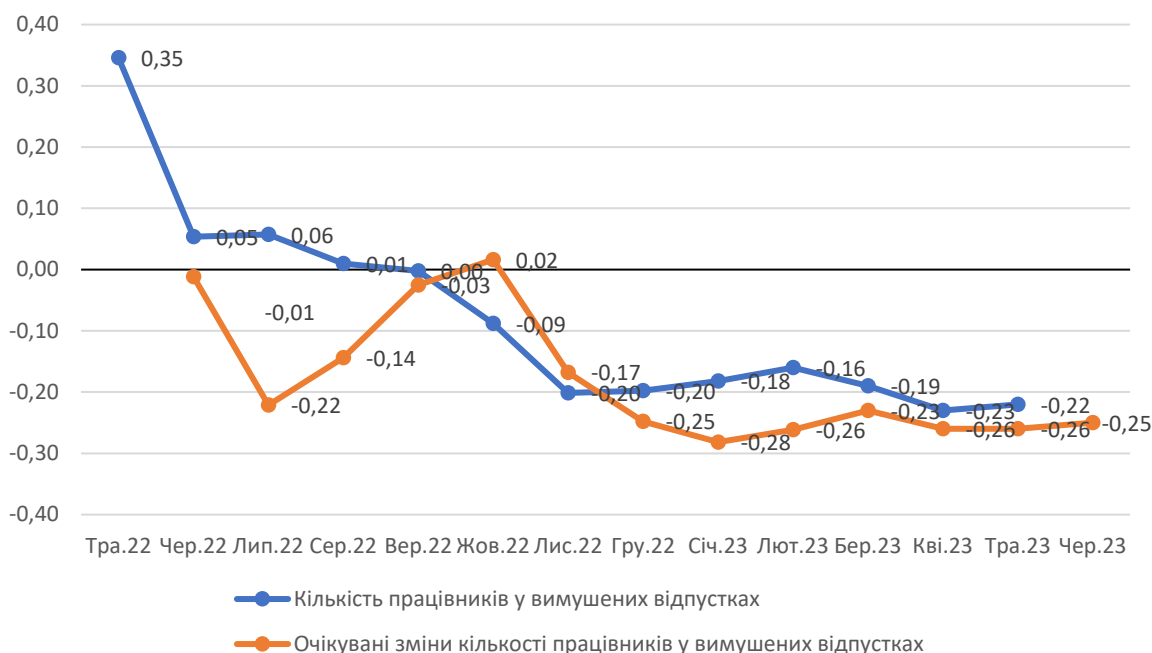
Показники кількості працівників у вимушених відпустках залишаються без істотних змін. ІНДЕКС ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ у травні становить -0,22 (був -0,23 у квітні). Незначним чином збільшилися як частка представників бізнесу, які повідомили про зростання кількості співробітників, що перебувають у вимушених відпустках (із 2,5% до 3,7%), так і частка тих, хто вказав на їх зменшення (із 25,3% до 26,6%). Водночас, частка тих, для кого за минулий місяць ситуація не змінилась, незначним чином зменшилась, із 72,2% до 69,7%.

Розмір. Показники очікувань для мікро- (-0,05) та великих (-0,13) підприємств є вищими та приблизно однаковими. Водночас, показники середніх (-0,26) та малих (-0,32) підприємств є значно нижчими.

Регіон. Найбільшою мірою з-поміж різних регіонів зростання показника спостерігається для підприємств Хмельницької (0,20), Вінницької (0,19) та Київської (0,05) областей, які мають додатне значення, а найчастіше про зменшення кількості співробітників, що перебувають у вимушених відпустках, повідомляють в Івано-Франківській та Тернопільській (по -1,00 для кожної) областях

Галузь. У галузевому розподілі гірші показники щодо кількості працівників у вимушених відпустках має машинобудування, для якого значення є єдиним додатним (0,04). Показники поліграфічної (-0,36) та харчової (-0,34) промисловості є найнижчими.

Рис. 22. Індекси змін кількості працівників у вимушених відпустках

Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках

Підприємства, які мають працівників у вимушених відпустках, у наступні три місяці не очікують суттєвих змін. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ становить -0,25 (два місяці поспіль був -0,25). У відсотковому розподілі не зафіксовано суттєвих змін. Частка тих підприємств, на яких очікується зростання кількості працівників у вимушених відпустках, становить 0,9% (була 0,5%). Частка тих, хто вважає, що кількість таких працівників на їхньому підприємстві скоротиться, становить 27,3% (було 27,3%). Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбудеться, становить 71,8% (було 72,4%).

Розмір. Показники мікро- (-0,10) та великих (-0,16) підприємств є вищими та приблизно однаковими. Водночас, показники середніх (-0,27) та малих (-0,38) підприємств є значно нижчими.

Регіон. Показники Полтавської (0,05) та Київської (0,04) областей мають найвище та додатне значення. Показники Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської (по -1,00 для кожної) областей є найнижчими.

Галузь. Найвищим є показник очікувань щодо кількості працівників у вимушених відпустках для металообробки та машинобудування, він дорівнює нулю для кожної галузі. Найнижчим є показник харчової (-0,38) та поліграфічної (-0,36) промисловості

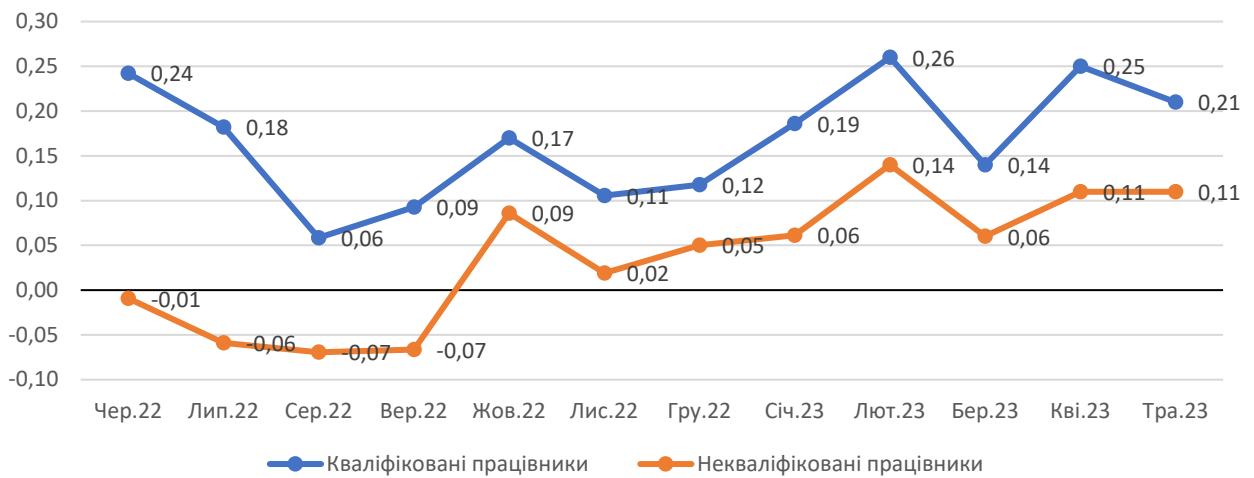
КВАЛІФІКОВАНІ ТА НЕКВАЛІФІКОВАНІ ПРАЦІВНИКИ

Показник труднощів пошуку кваліфікованих працівників зменшився після істотного збільшення у квітні, водночас показник труднощів пошуку некваліфікованих працівників залишився без змін. Значення ІНДЕКСУ ТРУДНОЩІВ ПОШУКУ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ зменшилось із 0,25 до 0,21. Значення ІНДЕКСУ ТРУДНОЩІВ ПОШУКУ НЕКВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ, як і минулого місяця, становить 0,11.

Частка керівників підприємств, які вказали на те, що кваліфікованих працівників важче знайти, зменшилась із 26,9% до 24,0%. Водночас частка тих, кому важче шукати некваліфікованих працівників, змінилась незначним чином (14,3% проти 13,7%). Відсоток тих, кому легше знайти кваліфікованих працівників, залишився майже без змін та становить 3,1% (був 4,3%), так само як і частка тих, кому легше шукати

некваліфікованих працівників, яка становить 5,6% (була 4,9%). При цьому, частка тих, хто не відчуває жодних змін у пошуку кваліфікованих робітників, збільшилась із 68,8% до 72,9%, а для некваліфікованих працівників відсоток становить 80,1% (був 81,3%).

Рис. 23. Індекси змін кваліфікованих та некваліфікованих працівників

Кваліфіковані працівники

Розмір. Залежно від розміру підприємства, показник є нижчим та приблизно однаковим для мікро- (0,16) та середніх (0,18) підприємств. Для малих та великих підприємств значення індексу є вищим, однаковим та становить 0,24.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності на ринку праці. У регіональному розподілі найлегше шукати кваліфікованих працівників у Львівській (-0,04) та Одеській (-0,15) областях, їхні показники мають від'ємне значення. Найбільші складнощі з пошуком кваліфікованих працівників мають Чернігівська та Полтавська (по 1,00 для кожної) області.

Галузь. У галузевому розподілі менше складнощів із пошуком кваліфікованих працівників мають харчова (0,02) та хімічна (0,13) промисловості. Важче шукати кваліфікованих працівників для машинобудування (0,42) та деревообробної (0,32) промисловості.

Некваліфіковані працівники

Розмір. Найлегше шукати некваліфікованих працівників для мікропідприємств, показник яких єдиний має від'ємне значення (-0,09). Показник малих підприємств становить 0,05. Значення для середніх (0,12) та великих (0,13) підприємств є приблизно однаковим.

Регіон. У регіональному розподілі найлегше шукати некваліфікованих працівників у м. Києві (-0,05), Чернівецькій (-0,07) та Сумській (-0,67) областях, їхні показники мають від'ємне значення. Найбільші складнощі з пошуком некваліфікованих працівників у Житомирській (0,77), Дніпропетровській (0,95) та Полтавській (0,55) областях.

Галузь. Найгірші показники щодо пошуку некваліфікованих працівників спостерігаються для металообробки (0,24) та харчової (0,15) промисловості, найнижчим є значення для виробництва будівельних матеріалів (-0,04).

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА

Проблеми ведення бізнесу під час війни

Головною проблемою для бізнесу, пов'язаною з повномасштабним російським вторгненням, у травні 2023 року стало **зростання цін на сировину та матеріали**. Ця проблема виходить на перше місце вже три місяці поспіль у 2023 році: як і в березні та квітні, у травні вона була найпоширенішою проблемою для опитаного бізнесу. Утім, у травні абсолютне значення цієї перешкоди зменшилося: на неї скаржилися 59% підприємств, тоді як протягом попередніх шести місяців відповідна частка опитаних не опускалася нижче 68%.

Друге місце в рейтингу перешкод зайняли **складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України**. Ця проблема торкнулася 38% опитаних підприємств, що дещо менше ніж у березні та квітні, коли таких підприємств було 43%.

Проблема **зменшення попиту на продукцію або послуги** залишається актуальною приблизно для третини підприємств, як і було, починаючи з січня 2023 року. У травні на неї вказали 36% учасників опитування, внаслідок чого вона зайняла третє місце в рейтингу перешкод.

Частка підприємств, які говорять про **перебої з електро-, водо- та теплопостачанням**, дещо зросла порівняно з попереднім місяцем. Якщо у квітні 2023 року вони перешкоджали діяльності 29% опитаного бізнесу, то в травні – 32%.

Це значно менше ніж у період з листопада 2022 року до січня 2023 року, коли ця частка досягала свого максимального значення. Такі вимкнення перешкоджали роботі приблизно 80% опитаного бізнесу. Але через зменшення частоти повідомлень про інші перешкоди проблема перебоїв з електро-, водо- та теплопостачанням піднялася на четверте місце в рейтингу перешкод, викликаних повномасштабним російським вторгненням.

Це місце вона розділила з проблемою «небезпеки для роботи», яка в травні також зайняла четверте місце в рейтингу перешкод. 32% респондентів сказали, що **працювати небезпечно**. У квітні було зафіксовано зменшення частоти повідомлень про небезпеку для роботи – до 25% опитаних. Але в травні, коли росія активізувала ракетні обстріли, частка опитаних, які говорять про цю проблему, знову зросла.

Розрив ланцюжків постачання опинився на шостому місці рейтингу перешкод для діяльності бізнесу в травні: на цю проблему вказали 30% опитаних. З мінімальною різницею сьоме місце зайняла проблема **браку робочої сили внаслідок призову або виїзду співробітників**, про яку повідомили 29% підприємств.

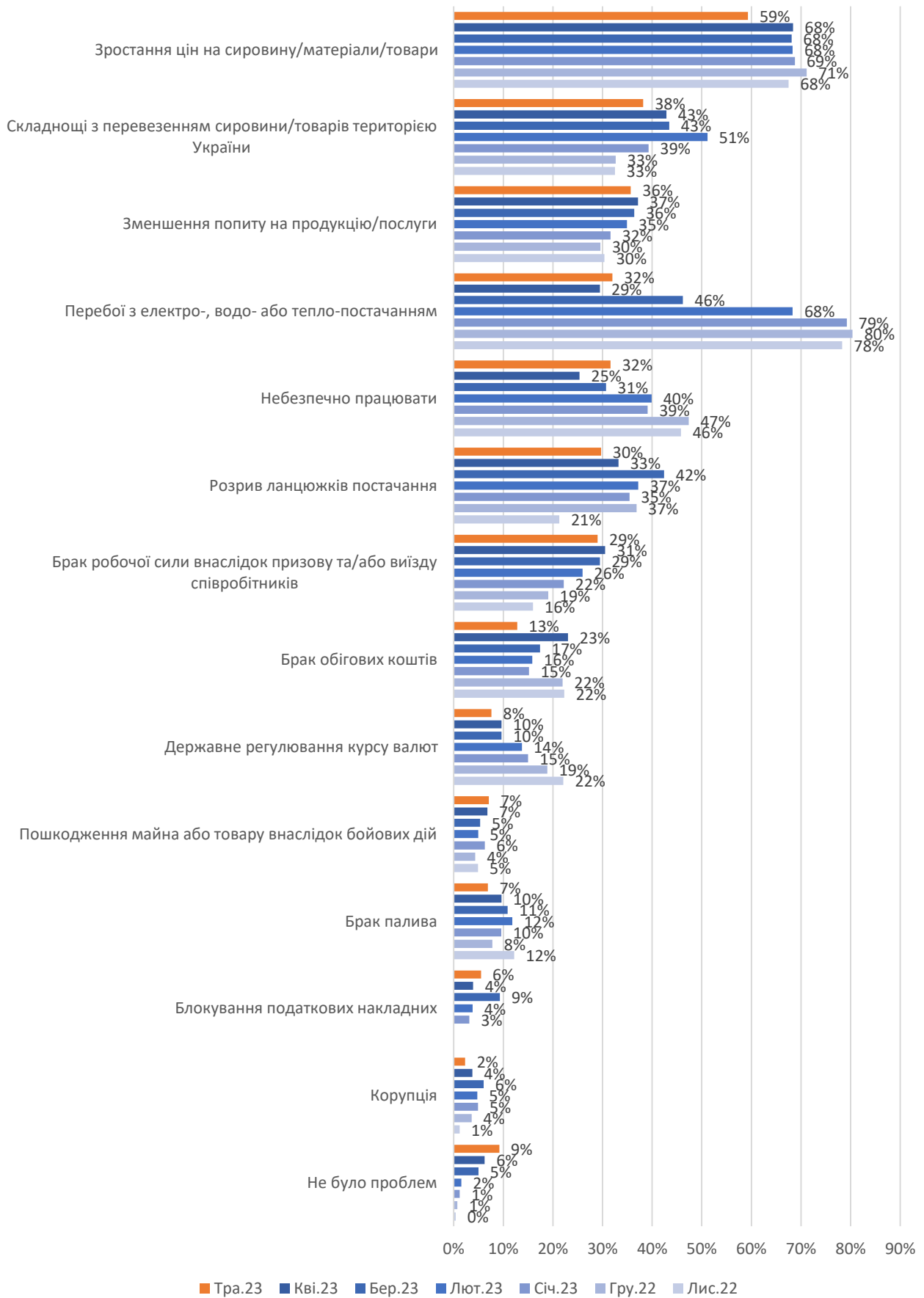
Про ці обидві проблеми в травні згадували дещо рідше ніж у квітні 2023 року, коли розрив ланцюжків постачання був перешкодою для 33% опитаних, а брак працівників – для 31%.

На восьме місце цього рейтингу вийшов **брак обігових коштів**, який став проблемою для 13% опитаних, а на дев'яте місце – **державне регулювання курсу валют**, на яке скаржаться 8%. Варто зазначити, що про брак обігових коштів у травні 2023 року повідомляли помітно рідше ніж у квітні, коли на цю проблему вказували 23% опитаних підприємств.

Десяте місце рейтингу перешкод для бізнесу розподілили **пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій та брак палива**. Про кожну з цих проблем повідомили по 7% респондентів. На решту проблем – **блокування податкових накладних та корупцію** – вказали до 6% підприємств. Крім цього, 9% підприємств, опитаних у травні 2023 року, сказали, що не зіштовхнулися з жодними проблемами.

Проблеми бізнесу різного розміру. Великі підприємства частіше ніж бізнес менших розмірів повідомляють про складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України (46% цих підприємств). Також зі зростанням розміру опитаних підприємств підвищується негативний вплив на них перешкод «небезпека для роботи» та «розрив ланцюжків постачання».

Рис. 24. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу

Так, частка підприємств, які в травні говорили, що працювати небезпечно, збільшується від 28% серед мікро- та від 25% серед малих підприємств до 45% серед великих. А частка тих, хто зіштовхнувся з розривом ланцюжків постачання, – від 18% серед мікропідприємств до 35% серед великих.

Натомість мікропідприємства частіше від підприємств більших розмірів повідомляють про такі перешкоди, як зменшення попиту (48%), перебої з електро-, водо- та теплопостачанням (62%), пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій (15%). Водночас мікробізнес відзначається меншою часткою опитаних, яким перешкоджає брак робочої сили (16%).

Проблеми бізнесу за галузями промисловості. Найголовніша проблема для опитаного бізнесу в травні 2023 року – зростання цін на сировину чи матеріали – найбільше вплинула на поліграфічну та деревообробну галузі промисловості: більше 70% підприємств у цих галузях вказали на цю проблему³.

Представники хімічної промисловості також найчастіше повідомляють про складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України (54%). Зменшення попиту та перебої з електро-, водо- та теплопостачанням відчувалися в галузі машинобудування більшою мірою ніж в інших галузях (58% та 52% респондентів відповідно). Про те, що працювати небезпечно, у травні найчастіше говорили представники металургії та машинобудування (більше 40% респондентів у кожній із цих галузей).

Проблеми бізнесу за регіонами. На зростання цін на сировину або матеріали найчастіше скаржиться опитаний бізнес Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської та Хмельницької областей, а також м. Києва. У цих регіонах 90% та більше опитаних повідомили про цю проблему⁴.

Складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України були найвідчутнішою проблемою для бізнесу Вінницької та Запорізької областей (більше 80%).

Підприємства Вінницької і Полтавської областей найчастіше повідомляли про зменшення попиту (більше 80%). До того ж, у цих же областях, а також у Харківській та Чернівецькій підприємства в травні найчастіше повідомляли про перебої з електро-, водо- та теплопостачанням (більше 80% опитаних).

Вплив війни на завантаження виробничих потужностей/обсяги виробництва

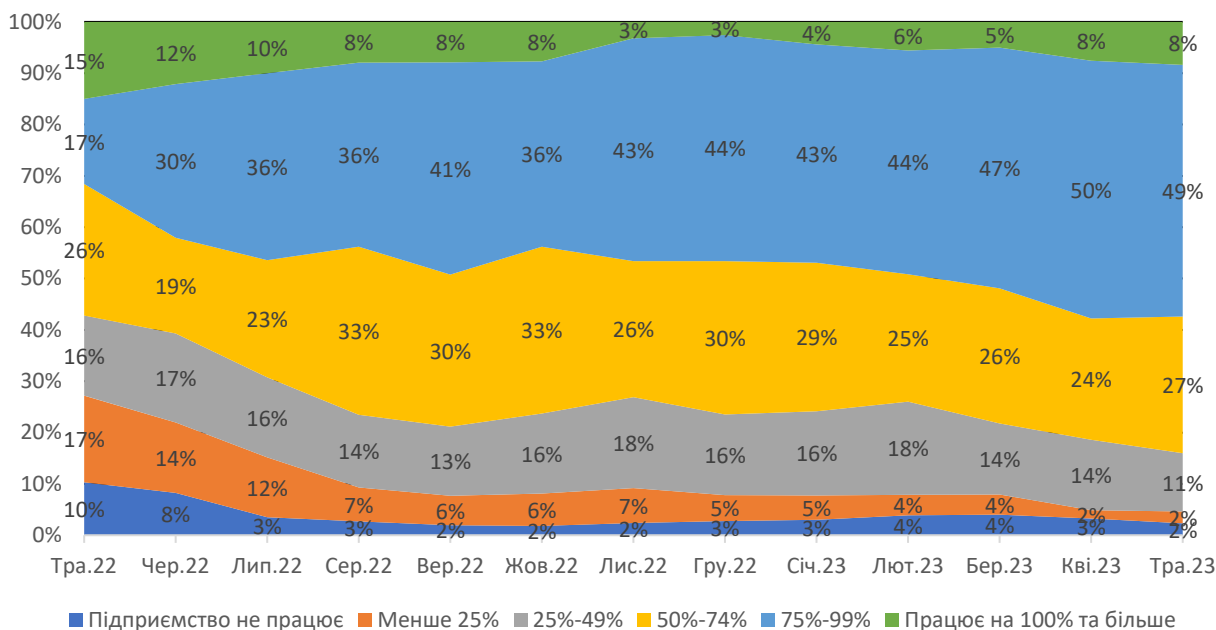
У травні 2023 року було зафіксовано один із найвищих рівнів завантаження виробничих потужностей за весь час опитування. У квітні 8% підприємств повідомили, що працюють на повну потужність (100% і більше), що на рівні попереднього місяця (8%). Водночас частка підприємств, які працюють майже на повну потужність (75% - 99%), залишилася майже на рівні попереднього місяця – 49% (була 47% у березні та 50% у квітні). У результаті **сумарна частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, становила 57%, - один із найвищих показників за всі хвилі опитування.** Для порівняння, відповідний показник був найвищим за всі хвилі опитування у квітні – 58%. Таким чином, у травні зберіглося завантаження потужності на рівні попереднього місяця.

У травні 2% опитаних підприємств повідомили, що припинили свою діяльність упродовж війни. Цей показник продовжує залишатися низьким від липня 2022 року, у діапазоні 2% – 4%. Також залишається низькою частка підприємств, які працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва, – лише 2% у травні (2% у квітні). Окрім цього, 11% підприємств працювали в травні на рівні 25% - 49% довоєнних виробничих потужностей (14% у квітні). **У підсумку, у травні зафіксовано найнижчу частку підприємств, які працюють менш ніж на половину потужності порівняно з довоєнним часом, - лише 16% підприємств.**

³ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва».

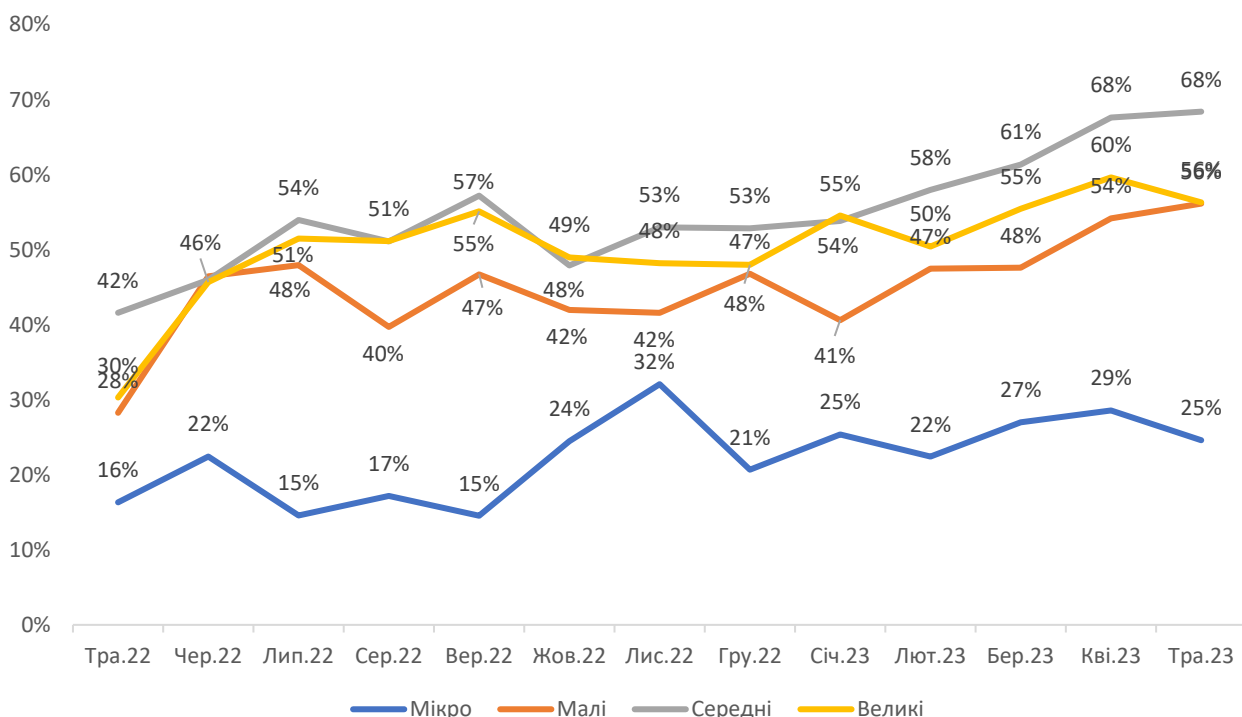
⁴ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Також до порівняння не включена Миколаївська область через недостатню кількість респондентів. Детальніше див. розділ «Вибірка».

Рис. 25. Вплив війни на роботу підприємств (% опитаних)

Результати бізнесу різного розміру. Середній бізнес продовжує демонструвати найкращий темп відновлення виробництва. На майже повну та повну потужність порівняно з довоєнним періодом працювали в травні 68% середніх підприємств, що є максимальним показником від самого початку опитування (також 68% у квітні). Відповідний показник також є високим для великого бізнесу – 56% (у квітні 60%). У травні найвищі за весь час опитування результати також показав малий бізнес – 56% підприємств працювали майже на повну та повну потужність (54% у квітні). Однак для мікробізнесу показник залишається на низькому рівні – лише 25% у травні (29% у квітні). Таким чином, відповідний показник для мікропідприємств досі залишається суттєво нижчим від максимуму відновлення восени 2022 року.

Рис. 26. Частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом (за розміром підприємств, %)

Станом на квітень не працювали 15% представників мікробізнесу (20% у квітні, 11% у березні). Мікропідприємства більш чутливі до змін ділового середовища, що в результаті відображається в гірших оцінках для більшості показників. Для порівняння, великий та середній бізнес повністю відновив роботу (не працювали 0% опитаних у травні). Серед малих підприємств не відновили роботи 2% опитаних. Таким чином, **мікробізнес досі залишається більш чутливим до викликів воєнного часу.**

Результати бізнесу різних галузей. Харчова галузь залишається лідером відновлення переробної промисловості. У травні 73% підприємств харчової галузі працювали майже на повну та повну потужність, що є найвищим показником для галузі за весь період спостереження (також 73% у квітні). На другій сходинці поліграфічна промисловість із 60% (було 62% у квітні та 58% у березні). Водночас суттєво зменшилося завантаження підприємств легкої промисловості – із 65% у квітні до 55% у травні. На противагу цьому, зросло завантаження потужностей у виробництві будматеріалів, із 30% у квітні до 38% у травні. Це хороший знак для галузі, яка в цілому демонструє найгірші результати відновлення. Найскладніша ситуація в металургії та металообробці, у яких лише 29% підприємств працювали на майже повну та повну потужність (22% у березні та 20% у квітні).

Рис. 27. Частка промислових підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом, % опитаних за галузями

	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23
Харчова промисловість	58	61	62	62	58	63	62	66	66	73	73
Поліграфічна промисловість	57	53	61	53	75	54	33	50	58	62	60
Легка промисловість	43	47	62	44	60	46	46	52	63	65	55
Хімічна промисловість	32	25	38	11	2	25	35	36	30	42	42
Виробництво будматеріалів	11	13	39	33	21	25	14	14	15	30	38
Деревообробна промисловість	35	25	22	25	43	22	18	17	13	42	33
Машинобудування	33	33	40	31	51	33	37	46	39	43	30
Металургія та металообробка	26	25	20	10	13	17	2	24	22	20	29

Результати за регіонами Як і під час попередніх хвиль опитування, майже на повну та повну потужність у травні продовжують працювати 100% підприємств Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Полтавської областей. Також високий показник на Рівненщині (100%), Одещині (97%) та Вінниччині (88%).

Водночас, ситуація залишається найскладнішою в прифронтових Запорізькій та Харківській областях, де, відповідно, лише 3% та 15% підприємств працювали на високому рівні завантаження потужностей. Низький рівень завантаження також на підприємствах міста Києва (24%), Сумської (35%), Черкаської (33%) та Кіровоградської (31%) областей. Таким чином, проблеми з відновленням залежать не лише від географічного розташування бізнесу та близькості до лінії фронту, а й від логістичних, енергетичних та інших викликів, які дещо відрізняються за регіонами.

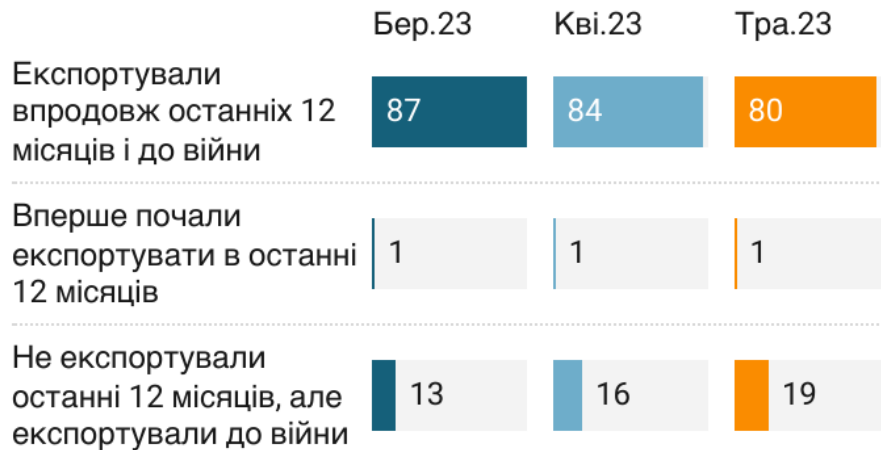
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У рамках тринадцятої хвилі опитування зафіксовано 63% опитаних (серед тих, які змогли дати відповідь), що були або є експортерами. Водночас 33% підприємств ніколи не мали експорту, а ще 4% не змогли дати відповіді на запитання.

Станом на травень 2023 року серед експортерів 80% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців. Ще 1% підприємств уперше розпочали

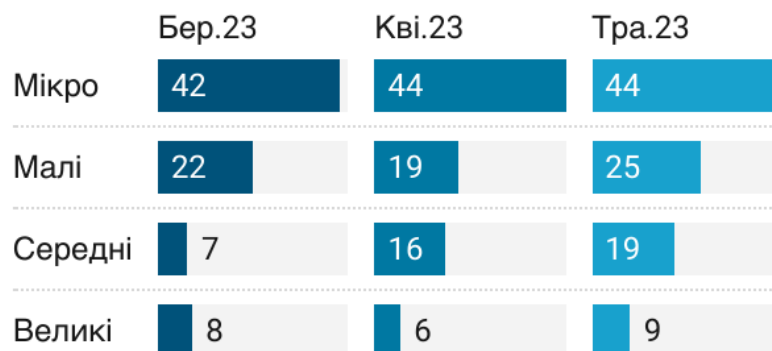
експортувати саме під час війни (упродовж останніх 12-ти місяців). Водночас 19% підприємств експортували до початку війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Таким чином, продовжується тенденція останніх місяців: частина бізнесу не може побороти нові виклики для експортної діяльності та відновити експорт.

Рис. 28. Вплив війни на експортну діяльність станом на травень 2023 року (% опитаних експортерів)

Результати бізнесу різного розміру. За результатами травня, знову зафіксовано закономірність щодо стану експортної діяльності залежно від розміру підприємства. Серед мікробізнесу 44% підприємств, які експортували до війни, але не мали експортної діяльності впродовж останніх 12-ти місяців. Також висока частка підприємств, які не можуть відновити експорту, серед малого бізнесу – 25%. Дещо краща ситуація серед середніх експортерів – 19% опитаних не експортували останні 12 місяців. Найкраща ситуація серед великого бізнесу, у якого відповідний показник становив 9%. Таким чином, великий бізнес традиційно є лідером із відновлення експортної діяльності.

Рис. 29. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за розміром підприємств (% опитаних експортерів)⁵

Результати бізнесу за галуззю. Отримані дані вказують, що дотепер найбільш складна ситуація з відновленням експорту залишається в галузі виробництва будівельних матеріалів. Зокрема, 46% підприємств галузі експортували до війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців (50% у березні та квітні). Також складна ситуація в металургії та машинобудуванні, у яких відповідний показник становить 26%. На противагу цьому найкраща ситуація в хімічній промисловості, у якій всі опитані мали експорт упродовж останніх 12-ти місяців. У деревообробній промисловості лише 12% підприємств не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців, хоча експортували до війни.

⁵ Дані за травень недоступні для мікропідприємств через недостатню наповнюваність підвибірки.

Рис. 30. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за галуззю промисловості (% опитаних експортерів)

Результати за регіонами. Упродовж усіх хвиль щомісячного опитування доступні дані не дозволяють зробити висновки щодо чітких регіональних закономірностей через недостатню наповнюваність підвбірок в окремих областях. Однак в окремих регіонах усі підприємства (серед тих, хто зміг дати відповідь) відновили експорт, зокрема у Вінницькій, Івано-Франківській, Львівській, Полтавській, Тернопільській та Чернігівській областях. Найскладніша ситуація в Дніпропетровській та Житомирській областях, у яких відповідно 72% та 65% не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців, хоча мали його до війни.

Проблеми при експорті після 24 лютого 2022 року Більшість опитаних експортерів стикаються з перешкодами при експорті. У травні перешкоди були відсутні лише в 16% опитаних. Питання логістичних перешкод домінують серед головних перешкод для експортерів. Зокрема, логістичні проблеми посідають топ 3 рейтингу перешкод: черги на західних кордонах України (68%), неможливість експорту морем (44%) та брак залізничних вагонів/вантажівок/водіїв (33%).

Рис. 31. Перешкоди, з якими зіткнулося підприємство при експорті після 24 лютого 2022 року⁶

⁶ Сума відповідей може перевищувати 100%, оскільки респонденти мали змогу вибрати декілька відповідей.

Водночас третю сходинку також посідає питання складних митних формальностей (33%). Це свідчить про те, що нагальними залишаються проблеми, пов'язані з роботою митниці. При цьому про корупцію на митниці вказали 13% експортерів.

Важливим залишається питання попиту – 24% експортерів вказують на падіння попиту на продукцію/послуги підприємства. Ще 14% скаржаться на необхідність у переорієнтації з ринків СНД. Однак 12% опитаних повідомляють, що не можуть задовольнити попит на зовнішніх ринках.

Результати для бізнесу різного розміру.⁷ Актуальність окремих проблем у травні відрізняється для експортерів різного розміру. Черги на західних кордонах України є найбільшим викликом для великого бізнесу – 74% опитаних. Водночас на проблему скаржаться 56% мікро-, 63% малих та 66% середніх підприємств. Також великий бізнес найбільше відчуває проблему морської блокади – 62% опитаних проти 33% мікро-, 31% малих та 37% середніх. Водночас мікробізнес частіше за інших скаржиться на складні митні формальності (44%) та необхідність переорієнтації з ринків СНД (22%). Майже на одному рівні знаходяться проблеми для підприємств різного розміру. Ми бачимо неспроможність виготовляти достатньо товару, щоб задовольнити попит на зовнішніх ринках (від 11% для мікро- та великих до 13% для середніх підприємств).

Результати для бізнесу різних галузей. Актуальність перешкод відрізняється для підприємств різних галузей. Черги на західних кордонах є проблемою для 82% експортерів легкої промисловості та 72% експортерів харчової галузі. Неможливість здійснювати експорт морем є більш важливою перешкодою для представників машинобудування (61%) та харчової промисловості (48%). Деревообробні підприємства частіше скаржаться на брак вагонів/вантажівок/водіїв (43%).

Складні митні формальності найбільше заважають харчовій галузі (подібна ситуація була і до зміни методології запитання). На формальності скаржаться 44% підприємств галузі. Окрім цього, 18% харчових підприємств-експортерів скаржаться на корупцію на українській митниці, це один із найвищих показників серед усіх галузей (найвищий у хімічній галузі – 27%). Це може відображати високу складність формальностей щодо експорту харчової продукції.

Хімічні та машинобудівні підприємства частіше від інших повідомляють, що їм складно переорієнтуватися з ринків СНД на інші ринки (27% та 22% відповідно). Машинобудівні підприємства також найбільше відчули падіння попиту на продукцію (56% опитаних). Таким чином, машинобудування найбільше відчуває проблеми попиту. Водночас деревообробні підприємства найчастіше не можуть задовольнити попит на зовнішніх ринках (43% опитаних).

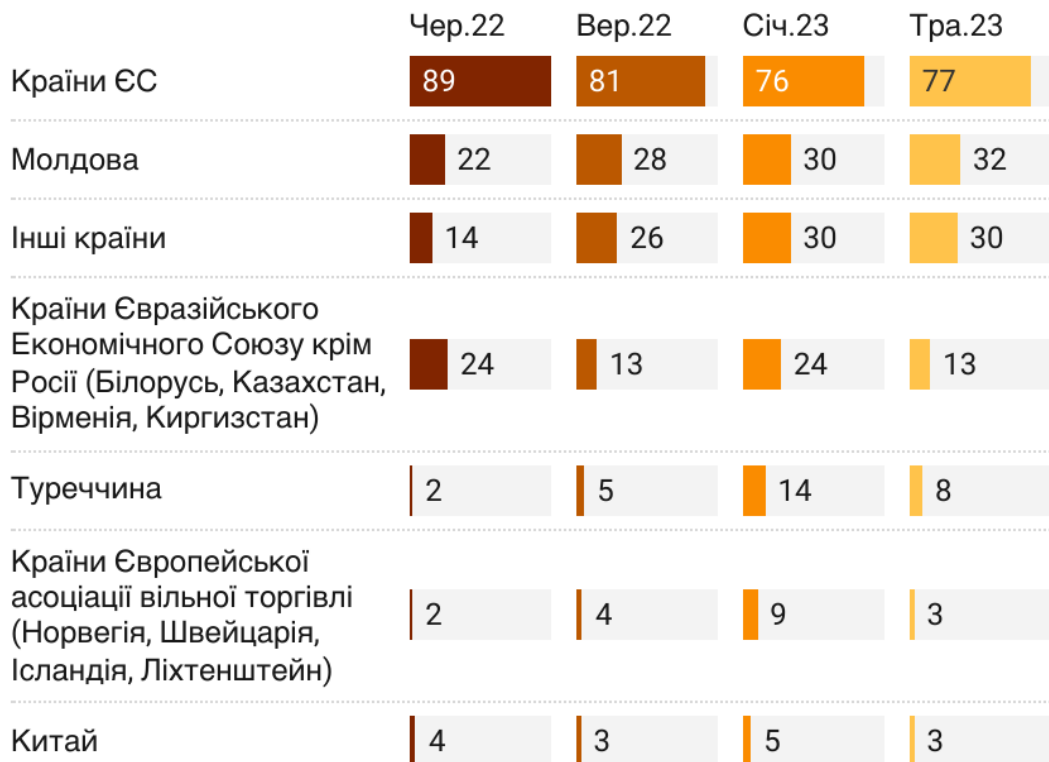
Основні напрямки експорту

За результатами травня, Європейський Союз є безперечно головним експортним напрямком для українського бізнесу. За останні три місяці 76% опитаних активних експортерів здійснювали експорт саме до країн ЄС (76% у січні 2023 року). Водночас ще 3% постачали свою продукцію до країн Європейської асоціації вільної торгівлі (9% у січні). Подібні результати підтверджують, що українські компанії, зважаючи на логістичні виклики під час війни, досі мають найбільше можливостей зберегти саме європейський напрямок експорту. Окрім того, 32% підприємств експортували в Молдову (30% у січні).

На низькому рівні залишається експорт до Китаю – лише 3% опитаних станом на травень (5% опитаних у січні). Також 8% підприємств екпортують до Туреччини. А ще 30% опитаних екпортують в інші країни.

⁷ Наповнюваність підвибірки є недостатньою для мікропідприємств, тому відсутній аналіз результатів для підприємств такого розміру.

Рис. 32. Вкажіть, будь ласка, у які країни Ваше підприємство здійснювало експорт протягом останніх трьох місяців? (% опитаних експортерів, які змогли дати відповідь)

Результати для бізнесу різного розміру. Необхідно зауважити, що Європейський Союз залишається головним напрямком експорту для підприємств різного розміру.⁸ При цьому зі зростанням розміру суб'єктів також збільшується диверсифікація експорту. Зокрема, до країн ЄС експортували 70% мікро-, 75% малих, 75% середніх та 82% великих підприємств. Великий бізнес частіше має партнерів у Китаї (4% великих проти 0% мікро-, 3% малих та 2% середніх) та в Молдові (37% мікропідприємств проти 20% мікро-, 31% малих та 29% середніх).

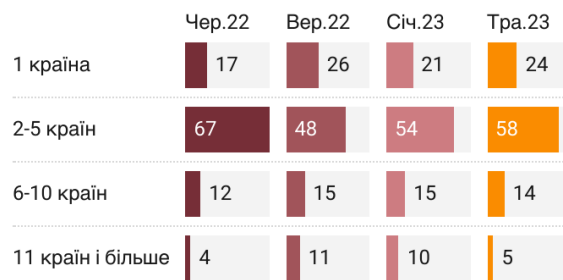
Результати для бізнесу різних галузей. Для всіх промислових галузей країни ЄС є головним експортним напрямком. Лише в деревообробній галузі в ЄС експортували всі 100% експортерів (як і в січні). Також високий показник експорту до ЄС у легкій промисловості – 96% опитаних. Водночас до країн Євразійського економічного союзу, крім росії, найчастіше експортували продукцію української хімічної промисловості (22% експортерів галузі) та машинобудування (38%). Продукція харчової промисловості частіше ніж в інших галузях експортується до Китаю (8% опитаних) та Туреччини (13%).

Кількість торговельних партнерів

У травні респондентам учетверте було запропоновано оцінити кількість країн, до яких вони експортували продукцію впродовж останніх трьох місяців. Більше опитаних експортерів (58%) експортують до 2-х – 5-ти країн (54% у січні). До 6-ти – 10-ти країн постачали свою продукцію 14% респондентів-експортерів (15% у січні). Дещо зменшилася частка підприємств, які експортували в 11 і більше країн – до 5% у травні (10% у січні). Водночас зросла частка підприємств, які експортують лише в одну країну, – із 21% у січні до 24% у травні. Це може відображати певне сповільнення відновлення.

⁸ Наповнюваність підвибірки є недостатньою для мікропідприємств, тому відсутній аналіз результатів для підприємств такого розміру.

Рис. 33. Кількість країн, до яких підприємство експортувало протягом останніх трьох місяців? (% опитаних експортерів, які змогли дати відповідь)

Результати для бізнесу різного розміру⁹. Результати травня підтверджують, що експортні можливості підприємств під час війни зростають зі зростанням їхнього розміру. МСП часто мають більше покупців на території лише однієї країни. Зокрема, про постачання продукції лише в одну країну вказали 34% малих, 25% середніх та 15% великих підприємств. Водночас, до 6-ти – 10-ти країн найчастіше експортують середні підприємства – 18% опитаних. Великий бізнес частіше має торговельних партнерів в одинадцяти і більше країнах – 11%.

Результати для бізнесу різних галузей. Найбільш широкую географію експорту в травні мали підприємства деревообробної галузі. Серед них 14% підприємств експортували до одинадцяти і більше країн, а 21% до 6-ти – 10-ти країн. Також широка географія експорту в харчовій галузі – 9% підприємств експортували до одинадцяти і більше країн, а 14% до 6-ти – 10-ти країн. У хімічній галузі найвища частка підприємств, які експортують лише до однієї країни (38% опитаних). У металургії відсутні підприємства, які експортували до 11-ти та більше країн.

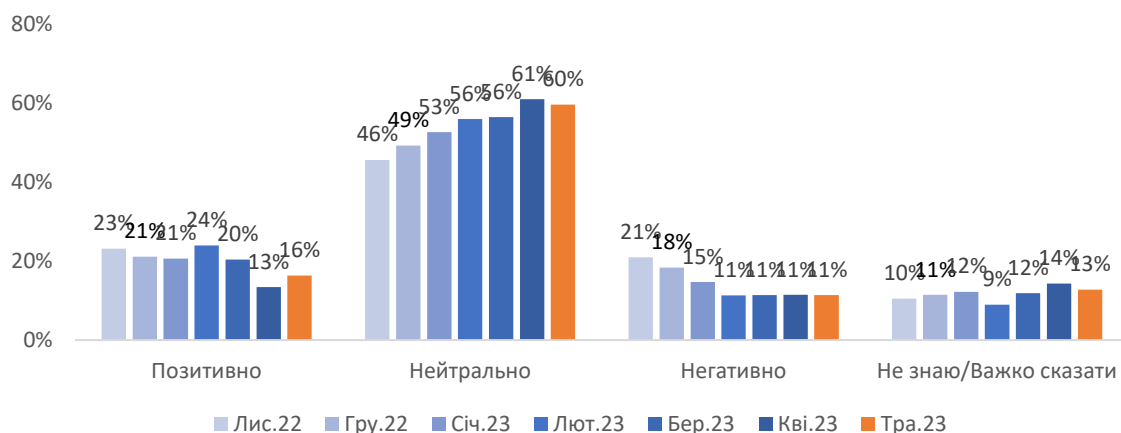
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

У травні 2023 року позитивні оцінки державної політики щодо підтримки бізнесу дещо зросли: з 13% у квітні до 16%. Водночас, ця частка менша порівняно з рівнем позитивних оцінок (20% - 24%), який фіксувався у період попередніх п'яти місяців: із листопада 2022 року до березня 2023 року.

Як і раніше, бізнес переважно нейтрально оцінює державну політику щодо підтримки бізнесу - 60% опитаних. Відсоток негативних оцінок не змінився - 11%. Крім цього, 13% опитаних не змогли поставити оцінку державній політиці з підтримки бізнесу.

Рис. 34. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

⁹ Результати для мікропідприємств недоступні через недостатню наповнюваність підвибірки.

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за розміром бізнесу. Серед представників мікропідприємств найнижча частка опитаних, які дали позитивну оцінку державній політиці з підтримки бізнесу (3%). Для порівняння, серед груп бізнесу більших розмірів відповідні частки складають від 17% до 19%. Також серед мікропідприємств зафіксована найбільша частка респондентів із негативними оцінками цієї політики (21%) та найбільша частка тих, які не змогли її оцінити (31%).

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за сектором. Найчастіше позитивні оцінки державній політиці з підтримки бізнесу ставлять представники поліграфічної промисловості (27% опитаних)¹⁰. Водночас найбільшою часткою негативних оцінок відзначаються респонденти з галузей машинобудування (21%), виробництва будівельних матеріалів (21%), а також виробництва тканин, одягу та взуття (20%).

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за регіоном. Найвищий рівень позитивних оцінок державної політики з підтримки бізнесу в травні 2023 року зафіксовано в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Одеській областях (більше 40%)¹¹. Разом із цим, найбільші частки негативних оцінок серед бізнесу Сумської (70%) та Вінницької (50%) областей.

---

¹⁰ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що увійшли до категорії «Інші виробництва».

¹¹ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Також до порівняння не включена Миколаївська область через недостатню кількість респондентів. Детальніше див. розділ «Вибірка».

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати тринадцятого нового щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юєрами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані в онлайн-форму. Усі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам телефоном – було зібрано в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проєкту «Ділова думка». Це, зокрема, показники, які в числовому вимірі показують зміни з місяця в місяць таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у наступні три та шість місяців.

Такі індекси обчислюють за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, коли підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився, а результат є балансом між позитивними та негативним відповідями. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів – на його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, на яких виробництво скоротилось. Для більш точного заміру на рівні мікроданих відбувається зважування кожної відповіді з урахуванням розміру підприємства за кількістю працівників.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах.

Польовий етап опитування тривав із 16 до 31 травня 2023 року.

ВИБІРКА

Усього в тринадцятій хвилі було опитано 563 підприємства. Підприємства розташовані у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та в місті Києві. У кожному з цих регіонів було опитано від 3-х до 45-ти підприємств¹².

Більшість вибірки склали промислові підприємства – 529 підприємств або 94% вибірки. Серед них переважають підприємства харчової промисловості, галузі виробництва тканин, одягу і взуття, а також машинобудування. До сфери сільського господарства належать 6 підприємств (1,1% вибірки), до торгівлі – 15 (2,7% вибірки). Дев'ять підприємств або 1,6% вибірки працюють у сфері послуг, і чотири підприємства (0,7%) належать до галузі будівництва.

Серед опитаних підприємств є підприємства різних розмірів, які визначаються за кількістю працівників. Із них мікропідприємств (до 10-ти працівників включно) – 61 або 11% вибірки, малих (від 11-ти до 50-ти працівників) – 171 або 30% вибірки, середніх (від 51-го до 250-ти працівників) – 212 або 38% вибірки, і великих (більше ніж 250 працівників) – 119 або 21% вибірки.

¹² В опитуванні зазначалась область, у якій знаходилося підприємство на час проведення опитування.

Додаток 1. Вибрані результати опитування в цифрах

Вибірка

Розмір підприємств

	Кількість	Частка вибірки
Мікро-	61	11%
Малі	171	30%
Середні	212	38%
Великі	119	21%
УСЬОГО	563	100%

Сектор/галузь промисловості

	Кількість	Частка вибірки
Сільське господарство	6	1,1%
Виробництво металу та металообробка	24	4%
Хімічна промисловість	24	4%
Машинобудування	33	6%
Деревообробна промисловість	27	5%
Виробництво будівельних матеріалів	29	5%
Харчова промисловість	193	34%
Виробництво тканин, одягу та взуття	49	9%
Поліграфічна промисловість	15	3%
Інші виробництва	135	24%
Будівництво	4	0,7%
Торгівля	15	2,7%
Послуги	9	1,6%
УСЬОГО	563	100%

Показники діяльності підприємств та ділового середовища за розміром, індекс змін (травень 2023)

	Усі	Мікро	Малі	Середні	Великі
Виробництво	0,20	-0,07	0,17	0,24	0,18
Очікувані зміни виробництва	0,47	0,14	0,46	0,54	0,40
Продажі	0,20	-0,03	0,18	0,24	0,19
Очікувані зміни продажів	0,48	0,15	0,49	0,54	0,41
Експорт	0,06	-0,44	0,03	0,13	0,01
Очікувані зміни експорту	0,37	0,00	0,24	0,47	0,32
Дебіторська заборгованість	-0,26	-0,31	-0,31	-0,27	-0,19
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,32	-0,23	-0,44	-0,35	-0,22
Кредиторська заборгованість	-0,29	-0,25	-0,39	-0,29	-0,22
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,33	-0,26	-0,44	-0,37	-0,22
Податкова заборгованість	-0,25	-0,28	-0,35	-0,29	-0,12
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,28	-0,24	-0,39	-0,33	-0,15
Запаси сировини	0,04	-0,16	-0,03	0,09	0,03
Очікувані зміни запасів сировини	0,31	0,00	0,28	0,41	0,24
Запаси готової продукції	-0,31	-0,43	-0,43	-0,33	-0,18
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,29	-0,16	-0,40	-0,31	-0,23

Нові замовлення	0,18	-0,05	0,16	0,18	0,22
Очікувані зміни нових замовлень	0,45	0,11	0,47	0,51	0,41
Кількість працівників	-0,03	-0,17	-0,05	0,00	-0,05
Очікувані зміни кількості працівників	0,03	-0,10	-0,03	0,07	0,03
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,22	-0,05	-0,32	-0,26	-0,13
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,25	-0,10	-0,38	-0,27	-0,16
Кваліфіковані працівники	0,21	0,16	0,24	0,18	0,24
Некваліфіковані працівники	0,11	-0,09	0,05	0,12	0,13
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,07	-0,33	-0,09	-0,05	-0,06
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,43	0,23	0,54	0,43	0,37
Оцінка ділового середовища	-0,08	-0,39	-0,15	-0,02	-0,09
Очікувані зміни ділового середовища	0,43	0,24	0,49	0,41	0,40
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,21	0,04	0,25	0,18	0,28
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,43	0,17	0,48	0,43	0,43

Показники діяльності підприємств та ділового середовища за галуззю промисловості, індекс змін (травень 2023)

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Виробництво	0,20	-0,17	0,25	0,09	0,08
Очікувані зміни виробництва	0,47	0,13	0,22	0,50	0,39
Продажі	0,20	-0,21	0,33	0,24	0,04
Очікувані зміни продажів	0,48	0,13	0,22	0,54	0,43
Експорт	0,06	0,07	0,26	-0,18	-0,07
Очікувані зміни експорту	0,37	0,20	0,29	0,28	0,43
Дебіторська заборгованість	-0,26	-0,23	-0,27	0,07	0,05
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,32	-0,20	-0,32	-0,23	-0,29
Кредиторська заборгованість	-0,29	-0,25	-0,19	-0,07	-0,15
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,33	-0,16	-0,19	-0,28	-0,33
Податкова заборгованість	-0,25	-0,06	-0,12	-0,10	0,00
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,28	0,06	-0,12	-0,16	-0,19
Запаси сировини	0,04	-0,04	0,00	-0,35	-0,04
Очікувані зміни запасів сировини	0,31	0,14	0,04	-0,08	0,13
Запаси готової продукції	-0,31	0,09	-0,21	-0,22	-0,09
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,29	-0,19	-0,22	-0,13	-0,26
Нові замовлення	0,18	-0,12	0,17	0,21	0,07
Очікувані зміни нових замовлень	0,45	0,24	0,27	0,41	0,35
Кількість працівників	-0,03	0,04	0,08	-0,18	0,07
Очікувані зміни кількості працівників	0,03	0,00	0,00	0,04	0,13

Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,22	-0,12	-0,15	0,04	-0,11
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,25	0,00	-0,17	0,00	-0,06
Кваліфіковані працівники	0,21	0,24	0,13	0,42	0,32
Некваліфіковані працівники	0,11	0,24	0,08	0,08	0,00
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,07	-0,26	-0,04	-0,45	-0,11
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,43	0,27	0,24	0,32	0,24
Оцінка ділового середовища	-0,08	-0,30	-0,17	-0,41	-0,22
Очікувані зміни ділового середовища	0,43	0,24	0,18	0,30	0,33
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,21	0,36	0,25	0,16	0,33
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,43	0,25	0,36	0,06	0,27

	Усі	Виробництво будматеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Виробництво	0,20	0,21	0,22	0,20	0,00
Очікувані зміни виробництва	0,47	0,15	0,54	0,42	0,57
Продажі	0,20	0,21	0,23	0,20	0,07
Очікувані зміни продажів	0,48	0,19	0,55	0,42	0,57
Експорт	0,06	-0,27	0,11	0,07	-0,29
Очікувані зміни експорту	0,37	0,00	0,40	0,21	0,22
Дебіторська заборгованість	-0,26	-0,24	-0,37	-0,19	-0,15
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,32	-0,29	-0,39	-0,21	-0,14
Кредиторська заборгованість	-0,29	-0,27	-0,39	-0,25	-0,31
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,33	-0,33	-0,41	-0,21	-0,29
Податкова заборгованість	-0,25	-0,13	-0,35	-0,29	-0,40
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,28	-0,19	-0,39	-0,19	-0,40
Запаси сировини	0,04	-0,07	0,09	0,07	-0,20
Очікувані зміни запасів сировини	0,31	0,08	0,42	0,22	0,07
Запаси готової продукції	-0,31	-0,28	-0,47	-0,41	-0,75
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,29	-0,15	-0,41	-0,33	-0,33
Нові замовлення	0,18	0,17	0,20	0,12	0,00
Очікувані зміни нових замовлень	0,45	0,19	0,53	0,42	0,38
Кількість працівників	-0,03	-0,07	-0,03	-0,12	0,00
Очікувані зміни кількості працівників	0,03	-0,08	0,01	-0,02	0,00
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,22	-0,13	-0,34	-0,15	-0,36
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,25	-0,10	-0,38	-0,19	-0,36

Кваліфіковані працівники	0,21	0,25	0,20	0,30	0,21
Некваліфіковані працівники	0,11	-0,04	0,15	0,09	0,07
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,07	-0,24	-0,02	-0,14	-0,07
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,43	0,22	0,52	0,44	0,50
Оцінка ділового середовища	-0,08	-0,25	0,02	-0,19	-0,20
Очікувані зміни ділового середовища	0,43	0,23	0,54	0,23	0,57
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,21	0,00	0,12	0,13	0,40
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,43	0,41	0,40	0,49	0,67

Вплив війни

Проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни

Проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за розміром бізнесу (травень 2023), % опитаних за групами

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій	7%	15%	6%	6%	7%
Небезпечно працювати	32%	28%	25%	31%	45%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	32%	62%	36%	21%	31%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	36%	48%	38%	31%	35%
Брак палива	7%	8%	8%	6%	8%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	38%	31%	36%	37%	46%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	29%	16%	29%	31%	33%
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	59%	57%	58%	61%	59%
Розрив ланцюжків постачання	30%	18%	30%	30%	35%
Брак обігових коштів	13%	18%	14%	11%	12%
Корупція	2%	2%	1%	4%	3%
Державне регулювання курсу валют	8%	8%	11%	8%	2%
Блокування податкових накладних	6%	8%	8%	4%	3%
Не було проблем	9%	3%	6%	13%	9%

Проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором (травень 2023), % опитаних за групами

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій	50%	58%	64%	70%
Небезпечно працювати	38%	54%	36%	26%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	42%	25%	58%	52%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	29%	29%	52%	30%
Брак палива	46%	33%	45%	19%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	33%	50%	36%	15%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	25%	33%	36%	41%
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	0%	8%	24%	19%
Розрив ланцюжків постачання	8%	17%	15%	22%
Брак обігових коштів	21%	8%	18%	4%
Корупція	0%	8%	12%	0%
Державне регулювання курсу валют	8%	0%	12%	7%
Блокування податкових накладних	0%	13%	3%	0%
Не було проблем	8%	0%	3%	11%

Проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором (травень 2023) (продовження), % опитаних за групами

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій	55%	63%	65%	73%
Небезпечно працювати	45%	41%	45%	27%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	52%	33%	31%	40%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	41%	27%	35%	20%
Брак палива	24%	31%	20%	13%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	24%	24%	31%	33%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	28%	27%	35%	13%
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	21%	9%	22%	27%
Розрив ланцюжків постачання	3%	5%	6%	0%
Брак обігових коштів	10%	6%	8%	7%

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова проми- словість	Легка промисловість	Поліграфічна проми- словість
Корупція	10%	8%	8%	7%
Державне регулювання курсу валют	3%	2%	10%	0%
Блокування податкових накладних	0%	1%	4%	0%
Не було проблем	7%	10%	12%	13%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за розміром бізнесу (травень 2023), % опитаних

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Позитивно	16%	3%	17%	19%	17%
Нейтрально	60%	44%	56%	62%	68%
Негативно	11%	21%	15%	8%	7%
Не знають/Не відповіли	13%	31%	12%	10%	8%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором (травень 2023), % опитаних за групами

	Виробництво металу та ме- талообробка	Хімічна проми- словість	Машино- будування	Деревооб- робна проми- словість
Позитивно	8%	4%	12%	4%
Нейтрально	58%	88%	61%	52%
Негативно	17%	4%	21%	15%
Не знають/Не відповіли	17%	4%	6%	30%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором (травень 2023) (продовження), % опитаних за групами

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова проми- словість	Легка промисловість	Поліграфічна проми- словість
Позитивно	14%	19%	16%	27%
Нейтрально	66%	62%	53%	60%
Негативно	21%	4%	20%	7%
Не знають/Не відповіли		15%	10%	7%

Забезпеченість замовленнями

Забезпеченість замовленнями, за розміром бізнесу (травень 2023), % опитаних

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Менше 1 місяця	10%	29%	13%	5%	6%
1 - 2 місяці	42%	35%	54%	41%	30%
3 - 5 місяців	26%	21%	26%	25%	32%
6 - 11 місяців	15%	8%	4%	19%	28%
12 місяців і більше	7%	6%	4%	11%	4%

Забезпеченість замовленнями, за сектором (травень 2023), % опитаних за групами

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Менше 1 місяця	14%	0%	7%	16%
1 - 2 місяці	46%	22%	39%	60%
3 - 5 місяців	23%	61%	26%	12%
6 - 11 місяців	14%	17%	26%	8%
12 місяців і більше	5%	0%	3%	4%

Забезпеченість замовленнями, за сектором (травень 2023) (продовження), % опитаних за групами

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Менше 1 місяця	8%	10%	13%	0%
1 - 2 місяці	68%	44%	45%	60%
3 - 5 місяців	24%	32%	11%	20%
6 - 11 місяців	0%	9%	32%	20%
12 місяців і більше	0%	6%	0%	0%